adımlar

SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ 17 Eylül-1 Ekim 1990 Sayı 43 2500 LİRA

TÜRKİYE KOMÜNİST HAREKETİ 70 YAŞINDA

El Ele Özgürlüğe

70. Yıl Şenliği İstanbul Valiliğince Yasaklandı

EL ELE ÖZGÜRLÜĞE...

Komünist hareketin 70. yıldönümü nedeniyle TBKP tarafından 15 Eylül günü İstanbul'da Beykoz çayırında düzenlenen "Elele Özgürlüğe-70 Yıl" Şenliği, İstanbul Valiliğince yasaklandı. Gazetemiz baskıya girerken, Tertip Heyetine tebliğ edilen yasaklama kararı, "kamu düzenini bozma ihtimali" gerekçesine dayandırılıyor.

Komünist Parti'nin kuruluşunun ülkemiz tarihinde ilk kez açık ve yığınsal olarak ve yasal bir KP tarafından kutlanması keyfi bir şekilde engellendi.

Öteyandan son aylarda İstanbul'da hemen her gösteri, miting, konser v.b. girişim, benzer gerekçelerle önleniyor. Gösteri ve toplantı özgürlüğü tamamen sözde kalmıştır.

Toplantı ve gösteri özgürlüğünü elde etmek, resmi makamların sudan gerekçelerle bu en temel demokratik hakkın kullanılmasına engel olmalarına son vermek için bütün demokrasi güçlerinin aktif mücadelesi gerekiyor. Toplantı ve gösterileri "huzur ve istikrar bozucu" bir faaliyet gibi gören ve gösteren zihniyetin yenilgiye uğratılması demokrasi mücadelesi açısından büyük önem taşıyor.

O nedenle gene: "ELELE ÖZGÜRLÜĞE!"

İstanbul'daki 20 Meslek Odası:

ÜLKEMİZİN SAVAŞA GİRMESİNİ İSTEMİYORUZ

İstanbul'daki 20 meslek odası başkan ve yönetim kurulu üyesi TBMM Başkanlığına ortak imzalı bir mektup göndererek Türkiye'nin savaşa girmemesini istediler.

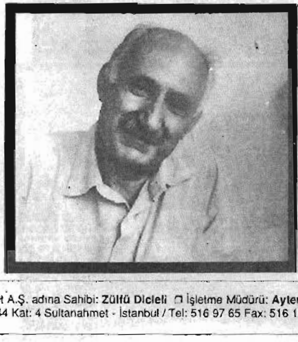
"Biz aşağıda imzası bulunan meslek kuruluşları temsilcileri Ortadoğu'da cereyan edebilecek bir savaşa ülkemizin sokulmasına hayır diyoruz.

ABD Dışişleri Bakanı **Baker**'in NATO üyesi ülkelerin körfeze asker gönderme talebine uyulması, başlayan zam furyasını giderek artıracaktır

Ülkemizin savaş dışında tutulmasını ülkenin aydınları olarak talep ediyoruz." dediler.

Celal Yıldırım İst. Dişhekimleri odası Başk. **Yücel Erdener** Ziaat Müh. Odası İst. Şb. Başk. **Mehmet Saysel** Kimya Müh. Odası İst Şb. Başk. **Ömer A. Kopuz** Makina Müh.İst. şb. Başk. **Zafer Çiçekoğlu** Kimya Müh. Odası. **Dilek Er** Kimya Müh. Odası İst Sek. **Mehmet Domaç** İst. Eczacı Odası Başk. **Hasan Akalın** TMMOB İst. İl Koor. Sek. **Salih Şencan** Mimarlar Odası İst. Şub. **Sıtkı Çiğdem** Elektirik Müh. Odosa Şub. Yön. Kur. üyesi **Doğu Çoşkunfırat** İst Dişhekimleri odası Başk. Yard. **Rifat Yüzbaşıoğlu** İst. Diş Hek. Odası Sek. **Murat Ersoy** İst. Dişhekimleri Odası Saymanı **Kadir Ögüt**, **Lütfü gündoğdu**, **Muzaffer Demirci**, dişhekimleri Odası Yönt. Kur. Üyesi. **Muammer Koçer** Makina Müh. Odası İst. Şubesi **Levent Aslan** Gemi Müh. Odası Yön. Kur. Üyesi. **Nabi Altunay** İst. Eczacı Odası Yön. Kurulu üyesi **Cengiz Kılıç** TMMOB Yönetim Kurulu üyesi **Mustafa Erhan** Makina Müh. Odası İst Şub. Başk. **İsmail Hakkı Ersel** İnşaat Müh. Odası Yön. Kur. Üyesi.

Bir Düşünen Adama Daha Silahlı Saldırı

İslam dini ile ilgili yazılar yazan, inceleme ve araştırmaları bulunan **"2000'e Doğru"** ve **"Yüzyıl"** dergileri yazarı **Turan Dursun** 4 Eylül günü uğradığı silahlı saldırıcı sonucu öldürüldü. Bugüne kadar olduğu gibi düşünceye kurşun sıkanlar kayıplara karışıp sır oldular.

Yazdığı yazılar nedeniyle sık sık tehdit edilen **Turan Dursun** bunlara aldırmadan yazılarına devam etti. 14 yıl dini görev yapan Dursun, içinden geldiği bu dünyayı çok yönlü olarak inceliyor ve acımasız biçimde eleştiriye tabi tutuyordu.

adımlar'dan

❒ Hüseyin Çakır

Rejim sorunu 12 Eylül'ün 10. yılı nedeniyle yeniden canlı biçimde tartışma gündemine girdi. Günlük basında 12 Eylül'ü yapan "beşi bir yerde"lerden yalnızca biri, emir komuta gereği konuşuyor. O hala, ülkenin kaderini elinde tutuyormuşcasına demeçler veriyor, görüş açıklıyor.

12 Eylül'ün ortaya çıkarttığı baskıcı, otoriter rejimin kurumları, kuruluşları ve devletin her düzeydeki kademesine yerleştirilmiş, asalak, vurguncu, politik ve kişiliksiz kadrolar hiç bir korku ve kaygıya kapılmadan bildiklerini yapıyorlar. Bir polis memuru, görüşünü beğenmediği milletvekiline resmi olarak görevli olduğu anda küfrediyor. Devlet memuru olan ve siyaset yapması yasalara göre yasak ve suç olan, İzmir Vali vekili ve emniyet müdürü, TBKP İzmir İl başkanına komünist olduğu için 9 Eylül törenlerine katılamayacağını söylüyor. Onların emriyle polislerce gözaltına alınıyorlar. 12 Eylül yaratmış olduğu hukuk sistemsizliği sonucunda, varolan anayasa ve yasalar bile işletilmeden, parlamento devre dışı bırakılarak kararnamelerle ve bir kişinin iradesiyle ülke yönetiliyor. İşte 12 Eylül, değişik bir biçimde 12 Eylül'ün yarattığı ANAP eliyle böyle devam ediyor. Fiili durumlarla elde edilen konumların kalıcılığı, rejimin demokratikleşmesiyle mümkün. Türkiye'nin acil olarak üstünde mutabakata varılabilecek bir demokratikleşmeye ihtiyacı var. Aksine bugünkü durum, oy kaybeden, tabanı daralan ANAP'ı daha baskıcı, otoriter yöntemler kullanarak, orman kanunlarını her alanda geçerli bir kural haline getirerek, iktidarına meşruluk sağlamaya olanak yaratıyor.

* * *

İstanbul Valisi "savaş koşulları kanunlarını" uyguluyor. 1 Eylül Barış günü şenliklerine, memurların sendikalaşma için mitinglerine, değişik nedenlerle düzenlenmek istenen panel vb. toplantılara, TBKP'nin Komünist Hareketin 70. Yılında EL ELE ÖZGÜRLEĞE ŞENLİĞİNE de izin vermedi.

* * *

Bu sayımızın iki ana konusu var: Birincisi, Komünist hareketin 70. yılı. 10 Eylül 1920'de kurulan Türkiye Komünist Partisi, Türkiye marksist hareketince, Komünist hareketin başlangıcı kabul ediliyor. TBKP'nin kurulmasıyla ilk kez bu yıl komünist parti adı altında kutlamalar yapılıyor. Haydar Kutlu "70. Yıl ve Kongre Sürecine Girerken", ***Sıtkı Coşkun***, *"Kökü Geçmişte Olana Gelecek" yazılarıyla bugünden 70 yıla bakıyorlar. İkinci konumuz 12 Eylül,* ***Nihat Sargın*** *ve* ***Yüksel Selek****'in 12 Eylül değerlendirmeleri ile Adımlar Haber Merkezi'nin hazırladığı bir yazıda işleniyor. Üç sayıdır devam eden Marksistlerin Birlik Sürecine ilişkin yazılar,* ***Arslan Başer Kafaoğlu, Zülgü Dicleli, Selçuk Çalhan, Abdurrahman Atalay*** *ve* ***Talat Ulusoy****'un Sosyalistlerin Birlik Partisi program ve tüzüğü üstüne görüşleriyle sürüyor. TBKP GYK üyesi* ***A. Hikmet Fırat****'la TBKP'nin örgütsel yenilenmesi üstüne söyleşimiz bu sayımızda yer alan bir diğer yazı.*

* * *

Daha önceki sayılarımızda duyurduğumuz gibi Birlik partisi programı üstüne görüşleri yayınlamaya devam ediyoruz. Sizlerden gelecek görüşleri de önümüzdeki sayılarda yayınlamaya devam edeceğiz.

Yazılarınızı bekliyoruz.

❒ Su Basın Yayın ve Ticaret A.Ş. adına Sahibi: **Zülfü Dicleli** ❒ İşletme Müdürü: **Aylen Şengör** ❒ Yazı İşleri Müdürü: **Hüseyin Çakır** ❒ Yönetim Yeri: Peykhane Sokak No: 44 Kat: 4 Sultanahmet - İstanbul / Tel: 516 97 65 Fax: 516 11 79 ❒ Baskı: Paşahan Matbaası

45 yıllık partili HÜSAMETTİN DİNÇ

"Komünist Parti Yasal olarak Kuruldu Ama İş Bitmedi"

Bu 70. yıl boyunca binlerce insan, komünizm, sosyalizm idealleri için mücadele yürüttü. 20'lerin, 30'ların, 40'ların, 50-60'ların kuşakları anti demokratik koşullarda, baskı altında, illegalite koşullarında çalıştılar. Özellikle bugün eski kuşak ya da popüler deyimle "eski tüfek" olarak nitelenen komünistler yıllarca gizlilik altında çalıştılar. Çok acı çektiler, bir çoklarının isimlerini bile öğrenemedik. Bu dünyadan sessiz sedasız çekip gittiler. Bugün, Komünist Partisi tabelası asılabilmişse, bu insanların emeği ve çabalarını saygı ile anlamak gerekli.

❐ Cengiz Türer

4 Haziran günü Türkiye Birleşik Komünist Partisi İçişleri Bakanlığına resmen başvurarak yasallığının kazandı.

Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihiyle yaşıt yasaklı bir dönem. Türkiye'nin 70 yıldır tabu haline getirdiği Komünizm, Komünist Partisi hukuki olarak artık meşruiyet kazandı.

Bu 70. yıl boyunca binlerce insan, komünizm, sosyalizm idealleri için mücadele yürüttü. 20'lerin, 30'ların, 40'ların, 50-60'ların kuşakları anti demokratik koşullarda, baskı altında, illegalite koşullarında çalıştılar. Özellikle bugün eski kuşak ya da popüler deyimle "eski tüfek" olarak nitelenen komünistler yıllarca gizlilik altında çalıştılar. Çok acı çektiler, bir çoklarının isimlerini bile öğrenemedik. Bu dünyadan sessiz sedasız çekip gittiler. Bugün, Komünist Partisi tabelası asılabilmişse, bu insanların emeği ve çabalarını saygı ile anlamak gerekli.

Her şey bir yana, TBKP tabelasının asılması onları müthiş sevindirdi. 50 yıldır, 40 yıldır böyle bir özlemle bekleyen bu insanlar gençlik aşısı olmuşcasına eski enerjilerinden bir şey yitirmeden parti çalışmalarına katılıyorlar.

Hüsamettin Dinç: 45 yıllık partili. 10 Eylül'ün 70. yılında onunla sohbet ettik. Saatlerce süren sohbetimizde Hüsamettin Dinç; Bize hayatını anlattı.

1920 yılında Manastırda doğan Hüsamettin Dinç, Ailesiyle birlikte İzmir'e geldi. Daha sonra Aydın'a yerleşirler. 1935 yılında Dinç, Sanat okuluna girer.

"Ben okula başlamadan bir iki yıl evvel Sabahattin Ali bizim okulda öğretmenlik yapıyormuş. o zamanlar bir takım olaylar olmu. S. Ali'yi teşkilat kurmakla suçluyorlar. Okulda S. Ali, Okul Müdürü ve öğrencilerden Mustafa Kolkır okuldan atılıyor, tutuklanıyorlar. Mustafa Kolkır, yaşı küçük olduğu için bir hapis yatıp çıktı. Sonra Kolkır'la uzun yıllar TKP içinde çalıştık."

1939 yılında sanayi mektebini bitiren Hüsemettin Dinç, savaş yıllarında ve daha sonrada Pres Kalıpcısı olarak meslek vaşamını sürdüreceği Eskişehir Teyyare Fabrikasına girdi.

1944 yılında Ankara'ya taşınan Türk Hava Kurumu Fabrikasına giren Dinç, bundan sonraki yaşamını şöyle anlattı. "1945 yılında TKP'ye girdim. Daha sonra Zeki Baştımar'ın başkanlığındaki il başkanlığında Türkiye Sosyalist Emekçi Köylü Partisi'nin oluşumunda yer aldım. Çok kısa bir süre sonra parti kapatıldı. Üç, dört ay işsiz dolaştım. İş bulamadım. Bulduğu işlerde çalışmam polis tarafından engellendi. Zeki Baştımar'a haber verdikten sonra bir gece yarısı aileme haber vermeden İstanbul'a taşındım."

1947'de İstanbul'a gelen Hüsamettin Dinç, Sümerbank Feshane fabrikasında işe başlar. Soyadı değişkiliğinden dolayı kara listede ismini bulamazlar. "1948 başlarında Zeki Baştımar bana Mustafa Kolkır'la haber yolladı. Teşkilatlanmaya başlıyoruz dedi. Bana örgüt ilişkisi sağladılar ve hücremizi kurduk. Örgütsel faaliyetim döneminde, Kooperatif Başkanlığı yaptım. Maden-İş'te bir dönem başkanlık yaptım." 1950 yılında tutuklanan Hüsamettin Dinç, bir süre sonra serbest bırakılır.

1953'te yeniden tutuklanır. Üç ay tutuklu kaldıktan sonra 1951 tevkifatından tutuklularla birlikte görülen mahkemeden sonra beraat eder.

Hapisten çıktıktan sonra, Matbaa levazımatı işleri, İnşaat İşçiliği, Atölye işçiliği, Perde Levazımatı işçiliği yaparak yaşamını sürdürür. Şimdi emekli olan Dinç, hala Hüsamettin usta olarak aranıyor.

TBKP kurulduktan sonra yılların özlemi onun içinde bitti. "TBKP'ye üye oldum. Politik gelişmeleri yakından izliyorum. Yıllar süren mücadele ile komünist parti, şimdi yasal olarak kuruldu, ama iş bitmedi. Bu kazanımı korumak lazım." diyor.

Komünist hareketin 70. yılında Hüsamettin Dinç'in şahsında emeği geçmiş herkesi bir kere daha bu söyleşimizle anıyoruz.

TBKP'yi Kapatma Davasında Anayasa Mahkemesi Sözlü Açıklama İstiyor

Anayasa mahkemesi başkanlığı başkan vekili Yekta Güngör Özden imzasıyla TBKP genel başkanı Nihat Sargın'a gönderdiği mektupta "Cumhuriyet Başsavcılığınca ve mahkememizin E.1990-1 (Siyasi partileri kapatma) sayısına kayıtlı bulunan kapatma davasının 11.9.1990 gününde yapılan inceleme toplantısında sözlü açıklamada bulunmak üzere şahsınız ve Merkez Yürütme Kurulunca seçilecek iki ilgili ile birlikte 2 Ekim 1990 Salı günü saat 10.00'da Anayasa mahkemesinde hazır bulunmalarına karar verilmiştir." deniliyor.

Tbkp İzmir İl Örgütüne Yasadışı Gözaltı

İzmir'de 9 Eylül kutlamalarına Valilikçe davet edilen TBKP İzmir il başkanı ve arkadaşları tören alanına sokulmadılar ve çelenkleri polis tarafından engellendi . TBKP İzmir il başkanı **Nihat Okal** ve **Hülya Keskin** apar topar polisin müdahalesiyle karakola götürüldüler.

İzmir Emniyet müdürü ve vali vekilinin bu tutumunu yasadışı olarak nitelendiren İl başkanı **Mustafa Okal**, Vali vekili bize "Atatürk anıtına çelenk koyamazsınız dedi. Davetiyemizi gösterdik ve siyasal parti olduğumuzu, ve DSP, MÇP...nin de parlemento da grubunun olmadığını söyledik. Polis bize karşı katı ve sert bir tutum aldı. Çelengimizin üstündeki Türkiye Birleşik Komünist Partisi imzasını parçamaya çalıştılar. Süren tartışma sonucunda bizi önce karakola sonra da siyasi şubeye götürdüler " dedi. Vali vekili **Ömer Biçkicioğlu** Basının "TBKP çelengine neden müdahale ettiniz "sorusuna " Bu işin ayrı bir inceliği var daha fazla açıklama yapamam " dedi.

İzmir bağımsız milletvekili **Kemal Anadol** içişleri Bakanının sözlü olarak cevaplandırmasını istediği bir dilekçeyi TBMM'ne verdi. **Anadol** şu soruların yanıtını istedi.

1- 9 Eylül 1990 günü İzmir'in kurtuluş törenlerine diğer siyasal partilerle beraber Türkiye Birleşik Komünist Partisi'ne de protokol davetiyesi gönderilmiş midir?

2- Protokolde Atatürk Anıtı'na ancak parlementoda grubu bulunan siyasal partilerin çelenk koyabileceği yolunda bir kayıt varmıdır? Varsa kaynağı hangi yasa ve yönetmelikte yer almaktadır?

3- Atatürk Anıtı'na çelenk koymak isteyen TBKP İzmir İl Başkanı Nihat Okal ve il yönetim kurulu üyesi Hülya Keskin'in polis tarafından engel lendiği ve çelengin siyasi partiler tarafından alan dışına çıkarıldığı doğru mudur?

4- Doğru ise bu yasa dışı işlem yapan görevliler hakkında soruşturma açılmış mıdır?

5- Atatürk anıtı'na"mecliste grubu bulunmayan partiler çelenk koyamaz" diyen ve keyfi bir davranış gösteren görevliler, Mecliste grubu bulunmayan MÇP, DSP, DMP'nin çelenklerine neden izin vermişlerdir? İzin vermeleri normal olduğuna göre TBKP'nin protokol davetlisi olarak gelip koyduğu çelengi hangi hak ve yetki ile alandan çıkarmışlardır?

6- Yetkileri aşan ve kötüye kullanan siyasi polislerin ilaveten TBKP il Başkanı ve yönetim Kurulu üyesini birinci şubeye götürerek iki saat kadar tuttukları doğru mudur? Doğru ise resmi sıfatı olan siyasal kişileri sıfatlarını bile bile nezarete alan ve özgürlüklerini sınırlayan polisler hakkında ne işlem yapılmıştır?

7- Siyasi partilerin yöneticilerine bu şekilde davranan görevliler hakkında hiçbir işlem yapılmazsa sade yurttaşların mal ve can güvenlikleri ve özgürlükleri nasıl güvence altına alınacaktır?

TBKP Genel Başkanı Nihat Sargın İçişleri Bakanına bir telgraf göndererek "Vali vekili.Emniyet Müdürü ve siyasi polisin yasadışı tutumunu kınadı" ve uygulamalarından dolayı haklarında soruşturma açılmasını istedi.

12 Eylül'ün 10. Yılında

TÜRKİYE'NİN TEMEL SORUNU DEMOKRASİYE ULAŞAMAMIŞ OLMAKTIR

12 Eylül'ün halen aşılmamış, politik rejim sorunun çözü[illegible] olması sıkıntıları büyütmeye devam ediyor Ülke jeo[illegible]inin askersel-stratejik önemine dayandırılmış gele[illegible] dış politikanın iflasının getirdiği boşluk bunlara ekleniyor

Adımlar Haber Merkezi- İzmir'in kurtuluşu için düzenlenen 9 Eylül töreninde Atatürk Anıtına çelenk koymak isteyen TBKP İzmir İl Başkanı ve arkadaşları İzmir Emniyet Müdürü **Şükrü Yetimoğlu** ve polisler tarafından engellendi. TBKP il başkanı ve arkadaşları Kantar karakolunda bir süre gözaltında tutuldular.

Protokol Müdürü, TBKP il başkanına anıta ancak TBMM de grubu olan partilerin çelenk koyabileceklerini, bu hakkın onların olduğunu söylüyor. İzmir Vali Muavini **Ömer Biçkicioğlu**, **Güneş** gazetesinin "TBKP'liler komünist oldukları için mi çelenk koydurulmadı?sorusuna Bu işin ayrı bir inceliği var" diyor. TBKP'yi vilayet protokolüne katacak mısınız sorusuna" da "şu anda bir şey söyleyemem. Zaten Ankara'ya sorduk" yanıtı veriyor.

Orman Kanunları Geçerli

İzmir Valiliğince 9 Eylül törenlerine davet edilen TBKP İzmir İl örgütü törene dahil edilmiyor.

Bayrampaşa Belediye seçimleri sırasında SHP milletvekillerine polis ağıza alınmaz küfürler yağdırıyor.

Milliyet Gazetesinde çıkan kendisiyle ilgili bir haberi bahane eden bir kabadayının adamları gazeteye gelip camı çerçeveyi kırıp personeli yaralayıp bellerinde silahlarıyla polise teslim oluyorlar. Üç gün sonra ellerini kollarını sallaya sallaya ortalıkta dolaşıyorlar.

Bu ve benzeri olayları her gün şu ya da bu biçimde yaşıyoruz, izliyoruz. Yasalar ve hukuk sistemi yerine orman kanunlarının geçerli olduğu bir Türkiye'de yaşıyoruz.

İşte 12 Eylül yukarıdaki gibi bir Türkiye yarattı. 12 Eylül'ün 10.yılında, hukuk sisteminin yok olduğu, halkın iradesinin hiçe sayıldığı, parlamentonun işletilmediği, Körfez bunalımında olduğu gibi, Türkiye'nin geleceğini ilgilendiren kararların alınmasında parlamentonun bir kenara itilerek, mevcut yasalara formalite gereği bile uyulmayarak, tek bir kişinin kendini karar verici olarak ilan ettiği günler yaşıyoruz.

12 Eylül Yönetimi Yargılansın

Evet 12 Eylül hem maddi hem manevi olarak Türkiye insanından bir çok şeyi alıp götürdü. Onbinlerce insan gözlatına alındı, işkence gördü. İşkencede yaşamını yitirdi. Onbinlerce insan arandı, izlendi, yüzbinlerce insan psikolojik olarak bu işkenceyi her saniye yaşadı. Tüm bunların hesabı sorulmalı. Elbetteki intikamcı bir mantıkla hareket ederek hesap sormaktan söz etmiyoruz. **Nokta** dergisi " 12 EYLÜL YÖNETİMİ YARGILANSIN" manşetini attı. Bu istem elbetteki çok haklı. Ancak bu yargılama nasıl olacak? 12 Eylül yönetimi derken bu sınır nerede başlayıp nerede bitiyor? Bu yargılama için anayasa'nın 15. maddesinin kaldırılması yeterli olacak mı? 12 Eylül'ün ön cephesiyle arka cephesi birlikte yargılanmadan tarihsel olarak bir hesaplaşma yapmak mümkün mü? 12 Eylül rejimi öylesine bir hukuk sistemi ve hukukçular yarattı ki, yargıtay başkanı adli yılın açılışı için Barolar Birliği Başkanından konuşma metnini üç ay önce istiyor. Bu metni gerekli yerlere okuttuktan sonra izin verecek ya da vermeyecek. 12 Eylül'ün yaratmış olduğu hukuk sis-

---

❐Nihat Sargın

12 EYLÜL'DEN 15 EYLÜL'E

Başlık kimseyi şaşırtmasın: ve sanki 30 Ağustos'tan 9 Eylül'e gibi bir olgunun gelişimini ifade ediyor yanılgısına düşürmesin.

12 Eylül'ü herkes biliyor. 15 Eylül'e gelince onu bizler seçtik. Türkiye'de komünist hareketin ilk örgütlenişinin 70. yıldönümünü gönlümüzce kutlamak için, özelikle hafta sonu olmasını da dikkat alarak o günü bizler seçtik. Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin Merkez Yürütme Kurulu üyeleri. Başlığa ise aradaki çarpıcı karşıtlığı göstermek için alındı.

12 Eylül'ü herkes biliyor, denildi. Sade bizler, Türkiye'liler, hemen hergün günlük yaşamı içinde 12 Eylül'ün bir bir başka duvarına toslayan ve değişmez "12 Eylül'den sonra böyle oldu" yanıtını alan hemen her sade vatandaşımız değil. Türkiye'deki yaşamla şu veya bu açıdan ilgili olan diğer ülkelerin insanları da bu tarihi biliyorlar, bu ilgi ister sosyo-politik veya bilimsel açıdan olsun, isterse ekonomik, hatta ekolojik ya da turistik açıdan.

Nedir 12 Eylül: Bundan tam 10 yıl önce, daha sonra kendilerine Milli Güvenlik Konseyi adını yakıştıran başta Genel Kurmay Başkanı ve onunla birlikte kuvvet komutanı dört generalden oluşan cunta o gün askeri darbe yapmıştı. Bırakalım resmi gerekçelerini, "ülke bütünlüğünü korumak, milli birlik ve beraberliği sağlamak, iç savaşı önlemek..." gibi yalnızca kendilerini kandırabilecek iddiaları, sayın Özal'ın yıllar sonra başbakanken dikkati çektiği bir olguya göz atalım: Sayın Özal diyordu ki, "ne zaman dış ödemeler dengesi bozulsa darbe olmaktadır" ve 1960, 71 ve 80 darbelerini örnek gösteriyordu. Yani kışaçası ve türkçesi, emperyalist ülkelere borcumuzu ödeyemez duruma geldiğimiz zaman, demektir bu. Ve zamanında ödenemiyen protestolu senetleri tahsilde özel metotlara sahip "senet mafyası"nın oynadığına benzer bir rol düşmektedir darbecilere. Gene bugün Türkiye "ucuz işçi cenneti" olarak lanse edilmektedir yabancı sermayeye, ucuz ve eli kolu bağlı. Gerçekten de, zaten Batı ölçütlerinden çok gerilerde olan ücret ve maaşlar daha, çok daha gerilere itilmiştir. 12 Eylül'le birlikte, nerdeyse yarıyarıya düşürülmüştür. Ve de bütün bunları gerçekleştirmek için, o resmi safsatalar bir yana, uzun, çileli mücadelelerle adım

adım elde edilmiş demokratik kazanımlar bir çırpıda gaspedilmiştir. Çok tanınmış bir holdingçinin o günlerde yabancı bir televizyona verdiği demeçte "vidalar çok gevşemişti, sıkıştırıldı" sözünün unutulmasına olanak yok. Her bakımdan gerilere, çok gerilere itildik. Bugün, aradan bunca yıl geçtikten , topluma giydirilmeye çalışılan elbisenin dikişleri çoktan attıktan sonra bile, hala nereye el atsanız ya bir 12 eylül yasası karşınızdadır, ya da bir 12 Eylül uygulaması. Ve bütün bunların topluca, hep birlikte tarihin çöplüğüne gitmesi için Anayasadan başlayarak ceza, seçim, partiler, sendikalar, basın.. gibi belli başlı yasaların topluca, hep birlikte ele alınıp çağdaşlığa, demokratikleşmeye, katılımcılığa uygun bir biçimde yeniden düzenlenmesi gerek. Bunun için gerekli ulusal mutabakat ise henüz sadece, hem de ayrı ayrı olarak, dillerde. Bunun ayrılıktan birliğe, sözden yazıya, kişisel arzunun, iyi niyetin ifadesinden toplum yaşamına geçmesi için ise ardı sıra diğerlerini de sürüyerek gerçekleşmesine olanak sağlayacak bir ilk birliktelliğe, deyim yerindeyse bir ilk kıvılcıma gereksinim var: Buna en yakın olan ise kuşkusuz 141-142. Kamuoyunun böylesine oluştuğu, böylesine duyarlı bir hale geldiği, fiili durumun yasayı ve uygulamayı böylesine aştığı bir durumda, bu konuda atılacak adımla Türkiye büyük ayıbından kurtulmakla kalmayacak, Yeni Anayasa gibi daha büyük girişimler için yol açılmış olacaktır. TBKP bunun uğraşı içindedir.

Yasanın ve bugüne kadarki uygulamaların böylesine aşıldığı bir fiili durumdan söz açıldı. Bunun açık örneği bizzat partimiz, Türkiye Birleşik Komünist Partisi'dir. Daha öncelerini bir yana bırakın, Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi savcısının 1988'de hazırladığı, 200 küsur sayfalık Kutlu-Sargın iddianamesine bir göz atın. Bu davada halen komünist olduğumuz, Türkiye Birleşik Komünist Partisi'ni yasal olarak kurma girişiminde bulunduğumuz için "idam" talebiyle yargılanmaktayız. Ve de şu anda ikimiz, kurma girişimini gerçekleştirdiğimiz partimizin genel başkan ve genel sekreteri olarak, diğer üye ve yandaşlarımızla birlikte 10 Eylül 1920'nin, TKP'nin kuruluşunun 70. yıldönümünü 15 Eylül'de kutlamaya hazırlanıyoruz.

Bugünkü durum, elbette ne yalnızca bizlerin gücü, ne de bizimle birlikte davranmayı, bizi desteklemeyi bir demokrasi ve yurtseverlik görevi sayanların gücü ile oluşmadı. Uygun konjonktürel ortam, dünya halklarının demokratikleşme için çırpındığı, Türkiye'nin ise AT'nin kapısını çaldığı ortam da bu fiili durumun oluşmasında katkılı oldu. Bizim istemlerimizle Türkiye'nin gerekleri ve dünyanın bekledikleri üstüste çakıştı.

Aslında politika da bu değil midir?

teminin işleyişi böyle. Böyle bir ortamda yasal olarak kurulmuş olan Komünist parti hukuki duruma ilişkin siyasi görüş beyan etmesi 657 sayılı yasaya göre yasak olan vali vekili veya emniyet müdürü hiç bir şeyden çekinmeden rahat rahat karar verir durumdadır.

12 Eylül'ün yaratmış olduğu rejim, hukuk sistemiyle ve kadrolarıyla 10. yılda hala ayakta duruyor. Demokratikleşme için 12 Eylül rejiminin, rejimi korumak için kurulmuş tüm kurum ve kuruluşların lağvedilmesi gerekli. 12 Eylülcü düşüncenin memurları olan her düzeydeki kadroların devlet aparatlarından alınarak, tüm icraatlarının hesapları sorulmalı. Demokratikleşme için bugünden bunlar ilan edilmeden, devlet memurunun parti militanı gibi hareket etmesinin, cumhurbaşkanın, Sultan gibi söylediğim kanundur diyerek, mevcut yasaları hiçe sayarak, önce icraat yapıp sonra da buna Kanun Kuvvetinde Kararname çıkartarak, oldu bittiyle ülke yönetmesinin önüne geçilmez.

12 Eylül Halen Aşılmamıştır

TBKP 14 Temmuz günlü Genel Yönetim Kurulu Bildirisinde "12 Eylül'ün halen aşılmamış, politik rejim sorunun çözülmemiş olması sıkıntıları büyütmeye devam ediyor. Ülke jeopolitiğinin askersel-stratejik önemine dayandırılmış geleneksel dış politikanın iflasının getirdiği boşluk bunlara ekleniyor. "DYP genel başkanı **Süleyman Demirel** " 12 Eylül sivil kılıkta devam ediyor" derken SHP genel başkanı **Erdal İnönü** "Artık demokrasinin temel kurumları Türkiye'de yerini almalıdır" diyor.

Türkiye'nin temel sorunu demokrasiye ulaşamamış olmaktır. Kökü baskıcı, militarist, otoriter devlet geleneğinde olan bu yüzyıla hazırlanan Türkiye, bu sorun çözülmeden dünyada layık olduğu bir yer bulamaz. Halkına refahı yaşatamaz. Bu haliyle demokrasi tam olarak bir ulusal sorun olmuştur. Gecikmeleri aşabilmek için ivedilikle çoğulcu ve katılımcı demokrasiyi gerçekleştirmeliyiz.

Devleti Demokratik Yeniden Yapılandırmak İçin

Değişen değerler sistemi, NATO'nun yeni duruma uyma çabaları, AT'nin hızlanan süreçleri, Orta-Doğudaki çalkantılar herşeyi yeni baştan düşünmeyi gerektiriyor. Türkiye bu değişime ayak uydurabilecek midir? Temel sorun budur.

Ancak demokrasi sorununu çözen bir Türkiye, tarihsel dönemeci geçebilir, değeşimlerin sunduğu olanakları değerlendirebilir, uluslararası ve bölgesel gelişmeler gerçek katkısını yapabilir, ekonomik büyümeye yönelebilir. Bunun için öncelikle yeni bir ulusal güvenlik ve dış politika anlayışına gerek var.

Bütün bunları gerçekleştirebilmek için, otoriter, baskıcı yapı ve politikaları sürdürme yanlısı güçleri geriletmek gerekiyor. Bu eğilim, Türkiye'nin bugünkü gelişmelere ayak uyduramamasının, geride kalmasının baş sorumlusudur.

Demokratikleşme sürecinin önündeki engelleri aşmak ve demokrasiyi güvence altına almak, devleti demokratik yeniden yapılandırmak, ulusal güvenliğimizi yeni temellerde sağlamak, ulusal çapta bir mutabakatı gerektiriyor.

Muhalefet partilerinin, parlamento içindeki ve dışındaki politik güçlerin, kitle örgütlerinin, aydınların, sosyal hareketlerin, Türkieye'nin geleceğiyle ilgilenen bütün güçlerin biran önce birlikte yada ayrı ayrı deklare edecekleri bir temel demokratik hedefler bildirgesinde anlaşmak demokrasi yolunda atılacak dev bir adım olacaktır.

Böylesi bir bildirgede, temel yurttaşlık haklarının ve düşünce özgürlüğünün, toplantı ve gösteri özgürlüğünün ve örgütlenme özgürlüğünün sağlanması, aynı zamanda Kürt sorunu için adil, demokratik, barışçı bir çözüm yolunun açılması, yeni dünya koşullarına uygun bir ulusal güvenlik anlayışına varılması, bütün bunlara uygun biçimde devletin yeniden demokratik tarzda yapılanması temel önem taşıyacaktır.

Türkiye gerçekten demokratik ve eşit koşullarda bir seçim yaşamadan siyasal yelpaze yerli yerine oturtulamaz, bugün varolan ve gelişme eğilimi gösteren istikrarsızlık durdurulamaz. Böylesi bir seçimde, seçimlere katılacak partiler, sonuçta ne kadar oy alırsa alsınlar, muhalefet te yada iktidarda olsunlar, öncelikle ortak demokratik hedefleri yaşama geçireceklerine, öteki toplumsal güçler bunun ısrarlı takipçisi olacaklarına ilişkin halka söz vermelidir. Böylece toplumun çoğunluğunun taşıyacağı yeni, demokratik bir anayasanın ve rejimin politik güvencesi oluşacak, seçimler gerçekten bir çıkış yolu hazırlayabilir.

12 EYLÜL HUKUKU AŞILMADAN TÜRKİYE'DE DEMOKRASİDEN SÖZEDİLEMEZ

Yüksel Selek

12 Eylül'ün 10. yıldönümünde yayın organları, siyasi partiler, demokratik kuruluşlar, çevreler, darbenin getirdiklerin götürdüklerini, 12 Eylül'ü yaratan sosyal, ekonomik, politik iç ve dış etkenleri analiz ediyor, sonuçlarını sergiliyorlar. Bu gerekli bir bellek tazeleme oluyor. 12 Eylül'ün halen devam ettiği ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için mücadele edilmesi gerekliliği de herkesin üzerinde birleştiği bir gerçeklik. Ancak, bunun nasıl başarılacağı, sonuç alıcı bir mücadelenin nasıl, hangi araçlarla, hangi güçler tarafından gerçekleştirileceği konusunda bir görüş birliği olduğunu söylemek zor. Mücadelenin bir demokrasi mücadelesi olduğunu ifade etmek ise genel ve soyut bir söylemden öte geçmiyor. Somut programlar üretmek, bu programları yaşama geçirecek somut güç birlikleri, platformlar yaratmak gerekiyor. Bunu yapamadığımız sürece, demokrasiyi bir gün kendiliğinden çıkıp geliverecek efsunkâr bir güzeli bekler gibi beklemiş oluyoruz.

*12 Eylül'den çıkışın somut program hedefleri onun varlığını sürdürmek için yarattığı araçları ortadan kaldırmaya yoğunlaşarak belirlenebilir. Eğer 12 Eylül rejimi varlığını 10. yılda, sivil hükümetler, parlamenter rejim görünümü altında hâlâ sürdürebiliyorsa bunu en başta **12 Eylül hukuku** aracılığıyla yapabiliyor. Darbeyi yapan beş devlet memuru 1961 Anayasasını ortadan kaldırdıklarını söyleyerek başlattılar 12 Eylül hukuksuzluğunu. Milli Güvenlik Konseyi ve Danışma Meclisi önce yaşamın her alanında baskı rejimini kurumlaştıracak yasaları çıkardı, sonra da bunların kalıcılığını ve güvenceye alınmasını sağlamak üzere bir Anayasa yaptırdı. Zor altında halka dayatıp onaylattı. Bununla da yetinmeyerek Anayasaya aykırı bu yasaların "Anayasaya aykırılığını" ileri sürebilme yolunu tıkamak üzere geçici 15. Maddeyi koydurdu 82 Anayasasına. Anayasa Mahkemesi Kuruluş ve Yargılama Usulü Yasası, DGM Kuruluş ve Yargılama Yasası, Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Yasası, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası ve diğerleri, bu beş kişinin iradesiyle bugünkü yaşamımızı düzenlemeye devam ediyor. TCK'da yer alan maddeler 12 Eylül'den sonra tüm faşist özleriyle işletildi. Yasal partiler, dernekler yasa dışı ilan edildi. 141, 142 barbarca kıyım makinasına dönüştürüldü.*

İnfaz Yasasının 12 Eylül ruhuyla uygulanması genelge, ve emirlerle ağırlaştırılarak infazlar yakıldı, (1 Ağustos Genelgesi hatırlanmalı) cezaevleri engizisyon zindanlarına çevrildi. Cezaevi koşulları ve yaşanan baskılar nedeniyle yapılan açlık grevleri ve ölüm oruçları sonucu ölenlerin sayısı 14, sakat kalanların sayısı ise bilinmiyor. 12 Eylül süresince yaklaşık 650 bin kişi gözaltına alındı. 1 milyon 683 bin kişi fişlendi. 210 bin dava açıldı. Yaklaşık 7 bin kişi için idam istendi. 50 kişi idam edildi. Gözaltına alınanların yaklaşık yüzde 80'inin işkenceden geçtiğini İnsan Hakları Derneğinin verilerinden öğreniyoruz. 300 kişi kuşkulu bir biçimde öldü, 170 kişinin işkence sonucu öldüğü belgelerle kanıtlandı. Yaklaşık 370 bin kişiye pasaport verilmiyor. 14 Bin kişinin yurttaşlık hakları kaybettirildi. (Bakınız: Demokrat dergisi Eylül sayısı, Murat Çelikkan, 12 Eylül ve İnsan Hakları)

12 Eylül hukuku ve yargılamalarının sonuçları 10 yıldır derin bir yara olarak cezaevlerinde işleyip duruyor. Cezaevlerini dolduran siyasi mahkûmların her birinin dosyası birer hukuk skandalı. 300'e yakın idam dosyası Meclis'in gündeminde. Yurttaşlık hakları kaybettirilen 10 bin dolayında insanımız politik göçmen olarak yaşadıkları Avrupa ülkelerinden vatanlarına dönemiyorlar. Dönme girişiminde bulunanlar sınırdan geri çevrilmekteler. İşte 12 Eylül hukuksuzluğunu aşmak üzere verilecek mücadelenin somut programı bu paragrafta yer alan üç kategorik öznede somutlanabilir.

Kuşkusuz aynı önemde üzerine gidilmesi gereken somut bir hedef de Kürtler üzerindeki baskıyı yoğunlaştırmak üzere çıkartılan 424 ve 425 sayılı "Sansür ve Sürgün" kararnameleridir. TBKP uluslararası ve ulusal demokrasi güçlerinin desteğiyle yasallık için 141-142'ye karşı vermekte olduğu mücadelede alınan yol somut hedeflere yüklenildiğinde başarı şansının artacağının bir örneği sayılabilir. Türkiye'nin üzerinden silindir gibi geçen 12 Eylül hukuksuzluğunu, ortada apaçık sırıtan derin adaletsizliği içimize sindiremiyorsak, bilincimizde ve vicdanımızda reddediyorsak; böylesi bir barbarlığın yaşandığı bir ülkede hukukçu, sanatçı, bilim adamı, sendikacı, siyasetçi olmaktan, demokrat, sosyalist, komünist olmaktan, kısacası insan olmaktan utanıyorsak, tek tek bireyler olarak, kuruluşlar olarak tüm gücümüzü 12 Eylül Hukukunu aşmak için yoğunlaştıralım. Unutmayalım, elde ettiğimiz tek tek mevziler yeterli değildir. 12 Eylül hukukunu aşmadan Türkiye'de demokrasiden söz etmek mümkün olamıyacak.

***Sınırsız, koşulsuz bir genel af** için, **idam cezalarının kaldırılması** için, **yurttaşlıktan çıkarılanların yurttaşlık haklarının iadesi** için güçlerimizi birleştirmekte daha fazla gecikmemeliyiz. Somut programlar etrafında, hemen şimdi!...*

Gerici Bir Rol Oynamak İstemiyorsak

Partinin yaşam şansı, daha bugünden işçilere ve öteki emekçilere, işçilik ve emekçilik rolleriyle sınırlı olmayan, kültürel ve evrensel bir rol verebilmesiyle sıkı sıkıya bağlı olacaktır. Böyle bir rol ise ancak toplumdaki bütün sınıflarla ve katmanlarla, bütün politik ve ideolojik akımlarla, bütün kültürlerle diyalog, tartışma, etkileşim içinde kazanılabilir.

❑ Zülfü Dicleli

Pogram tartışmalarında ekonomide piyasaya (pazara) yaklaşım konusu önemli bir yer tutuyor. Sosyalizmin piyasayı dışlamasının yanlışlığı üzerine Sovyetler Birliği'nde son yıllarda yürütülen geniş tartışmalar herkesin ilgisini çekiyor. Batı, geçmişin ideolojik kalıplarına dayanarak, Sovyetler Birliği'nde piyasa yönündeki uygulamaları "kapitalizme dönüş", "Batı'nın değerlerinin üstünlüğünün fiilen kabul edilmesi" olarak yorumluyor. Gerçekten de geçmiş ideolojik kalıplara göre kapitalizm piyasa ekonomisi, sosyalizm ise merkezi planlı devlet ekonomisi kavramlarıyla özdeşleşmiş gibiydi. Marksistlerin algılamasında da bu böyleydi. Şimdi bizde de, birçok arkadaş piyasadan söz edildiğinde bunu hemen kapitalizmi savunmak olarak görebiliyor.

Oysa piyasa kapitalizmden önce de vardı. Arz ve talebin dengelenmesinde en rasyonel, en etkili kurum olarak piyasa ilk çağlardan beri işlev görc geldi. Piyasanın yanısıra, rekabet, kâr ve verimli bir bürokrasi gibi kurumlar formel bir rasyonellik sağladıkları için ekonominin işleyişinde her zaman vazgeçilmez oldular. Sosyalist ülkelerde ise bütün bu kurumların yok edilmesi, sonuçta ekonominin tıkanıp kalmasına yolaçtı. Kapitalist ülkelerde de durum aslında çok farklı değil. Sermaye ilişkisinin egemenliği, tekelleşme, devletin ekonomiye artan müdahalesi ve militarizm bu ülkelerde de piyasanın serbest işlemesini, kârın demokratik oluşumunu, rekabetin yaratıcılığını ve bürokrasinin verimliliğini büyük ölçüde sınırlıyor. Bu ülkelerde, ekonomide liberalizm sözde kalıyor.

Ama biz geçmişte iki şeyi birbirine karıştırdık. Kapitalizmin irrasyonelliği, mantık ve akıldışılığı, topluma formel bir rasyonellik sağlayan piyasa gibi kurumlardan geliyor sandık. O nedenle, kapitalizmi aşmak için bu mekanizmaları da ortadan kaldırmak gerekir, diye düşündük. Bu ise, sosyalist ülkelerin deneyinde de görüldüğü gibi, hastalığı tedavi etmek yerine, hastayı öldürmek, toplumun gelişmesini durdurmak sonucunu getirdi. Kapitalizmin irrasyonelliğinin kaynağında kapital ilişkisinin egemenliği yatıyordu oysa. Sorun, ona alternatif toplumsal ekonomik entegrasyon ilişkilerinin gelişip egemen olmasını sağlamaktı ve bunun için de her topluma gerekli olan piyasa, kâr, rekabet gibi mekanizmaların varlığını sürdürmesi zorunluydu.

Nasıl ki, kapital ilişkisinin ilk gelişmeye başladığı yıllarda işçiler işsiz kalmalarının sorumlusunu yeni üretime giren makinalar sanıp bu makineleri kırmaya kalktılarsa, ilk sosyalizm deneylerinde de toplumsal problemlerin sorumlusu piyasa, kar, rekabet gibi mekanizmalar sanıldı ve bunlar yokedildi. Kapital ilişkisi ise, devletleştirmelerle, ortadan kaldırılmadı, yalnızca özellikten çıkıp genelleşti, o nedenle de toplumun problemlerine çözüm yolları bulunamadı.

Şimdi görüyoruz ki, rasyonellik, yaratıcılık primlendirilmiyorsa, ekonomi gelişemiyor. Girişimciliği kâr artışı ile primlendirebilecek tek mekanizma ise piyasa. Kapitalizmde her üretici, her emekçi girişimci olamıyor, emeğinin ürününü serbestçe piyasaya sunamıyor. Sorun bunu sağlamak. Tartışılması gereken bunun yolları. Öte yandan şunu da biliyoruz ki, piyasa vb. ekonomik mekanizmaların sosyal bir işlevi yok. Sosyal sorunlara ekonomik mekanizmalarla çözüm bulmak olanaksız. Bunlar için özgül politikalar, mekanizmalar oluşturmak gerekiyor. Bunu başarabilmek ülkemizde marksist partinin ayırdedici bir özelliği olacaktır.

Geçmişte ekonomik mekanizmaların vazgeçilmezliğine nasıl gözlerimizi kapadıksa, politik mekanizmaların önemini de tam göremedik. Parlamento, kuvvetler ayırımı, kamuoyu, seçim hakkı gibi politik mekanizmalar, amaca ulaşmada birer araç olmaktan öte bir önem taşımadı bizim gözümüzde. Ve gene sosyalist ülkelerin pratiğinde yaşandığı gibi, amaca ulaşıldıktan, iktidar ele geçirildikten sonra, bu kurumlar ya yokedildi yada göstermelik hale getirildi. Oysa tıpkı ekonomik mekanizmalar gibi bu politik mekanizmalar da her toplum için rasyonel bir işleyişte zorunluydu. Sorun, bunları katılımı genişletecek, özyönetimi geliştirecek yeni mekanizmalarla tamamlamaktı.

Tümden İnkarın Açmazı

Bütün bunların temelinde, geçmişteki egemen sosyalizm anlayışının, Marks, Engels ve Lenin'de tersi yönde bir çok yaklaşım olmasına rağmen, daha çok modern burjuva toplumunu tümden inkar eden bir anlayış olması yatıyor. Modern burjuva toplumu bizim anlayışımızda kapitalizme indirgenmiş, her şey emek-sermaye çelişkisinden ibaret sayılmış, sosyalizm ise kapitalizmin inkarı tam tersi, özel mülkiyetin devlet mülkiyetine dönüştürülmesi ile özdeşleştirilmişti.

Şimdi görüyoruz ki, sosyalizm ancak modern burjuva toplumu olumlu (pozitif) şekilde inkar edilirse bir şansa sahip olabilir. Modern burjuva toplumundaki olumlu bütün potansiyel benimsenmeli ve yaşatılmalıdır. Modern burjuva toplumunun olumsuzluğu kapital ilişkisinin egemenliği, tahakkümüdür. Kapital ilişkisinin kaldırılması değil, bunun egemenliğinin aşılması, ağır basan ilişki olmaktan çıkarılması, olumlu bir inkar için yeterli olacaktır. Çünkü sosyalizmin temel bir özelliği, ekonomide, politikada ve kültürel yaşamda modern rekabet, yarışma koşullarını, kurumlarını sağlayabilmek olacaktır. Modern toplumun ekonomik, politik, kültürel potansiyeli o zaman en verimli ve en özgür şekilde gerçekleşebilecektir.

Modern burjuva toplumunda kapital ilişkisi, yalnızca tekel olgusuyla rekabeti sınırlamakla, çoğunluğu ekonomik, politik ve kültürel yarışmanın dışında bırakmakla, katılımı daraltmakla kalmıyor, aynı zamanda bireyleri yalnızca işçi ve emekçi fonksiyonuna indirgiyor, sınıf davranışlarını ebedileştiriyor, dolayısıyla bireyi bir egemenlik, tahakküm nesnesine dönüştürüyor. Birey üretim alanı dışında bir işlev sahibi olmadığı, sürece, öteki toplumsal alanlarda bir rol oynamadığı sürece, yönetilmeye mahkum olacaktır ve dolayısıyla işçi ve emekçi olma, üretimin bir vidası olma durumuna son veremiyecektir.

Oysa gerek toplumsal gerekse bireysel gelişmenin stratejik potansiyeli günümüzde bilimde, teknikte, sanatta, felsefede, edebiyatta, yayın ve iletişim alanındadır. Bunlara sahip olmayan, bunları geliştiremiyen toplumların ve bireylerin gelecek şansı yok gibi görünüyor.

Bu stratejik potansiyelleri geliştirmenin, emekçilerin bu alanlara katılımını sağlamanın tek yolu ise demokratik politik kurumların gelişip güçlenmesi, gerçekten "katılımcı bir demokrasiye" ulaşılmasıdır.

Kapital ilişkisinin egemenliği altında, olanaklı olduğu kadar demokratik biçimleri yaşama geçirmeye çalışmak, öteyandan ekonomik, politik ve kültürel rekabetin, yarışmanın tüm biçimlerinin özgürce gelişeceği ve bütün bireylerin bu yarışmada yer alabileceği modern bir sosyalizm anlayışını savunmak, bize çağdaş bir kimlik kazandıracaktır.

İşçiler ve öteki emekçiler, ekonomik, politik ve kültürel yarışmaya katılabildikleri oranda ve ölçüde emekçi rolüyle ve sınıfsal işlevle sınırlı kalmaktan kurtulacak ve evrenselleşecek, bireyselleşeceklerdir.

Herkes İçin Özgür Yarışma

Ekonomik gelişmenin güvencesi, özerk çalışan üretim komplekslerinin uluslararası piyasada yaratıcılıklarıyla ek kar elde edebilmek için serbestçe rekabet edebilmeleridir. Daha bugünden kapital ilişkisine alternatif üretim kompleksleri önerebilmeli ve uluslararası piyasada serbest rekabeti engelleyen yapılara karşı çıkmalıyız.

Politik gelişmenin güvencesi, sınıfların, grupların, katmanların, parti ve hareketlerin, ittifakların yasama, yürütme, yargı ve kamuoyundan oluşan dörtlü kuvvetler ayırımında üstünlük için özgürce yarışabilmesindedir. Daha bugünden demokrasi yönünde elde edilecek her kazanım, bu arada yerel düzeyde ademi merkeziyetçiliğin gelişmesi toplumsal gelişme için stratejik önem taşıyacaktır. Burada kamuoyunu dördüncü kuvvet olarak tanımlamak büyük önem taşıyor. Parlamenter mücadele ile parlamento dışı mücadeleyi birbirine bağlamada bu yaklaşım yol göstericidir.

Öteyandan politik yarışmada kamuoyunda etkinin artması günümüzde belirleyici önem taşıyor. Kamuoyu giderek öteki üç kuvvet üzerinde artan bir etkide bulunuyor. Ayrıca kamuoyunun örgütlenmesi sivil toplumun örgütlenmesi, katılımcı demokrasinin gelişmesi anlamına geliyor. Bu olgular, bize sağlam bir politik hat veriyor.

Kültürel gelişmenin güvencesi, evrensel iddialara sahip ideolojik yaklaşımların, fikir akımlarının açık yarışabilmesidir. Bugünden düşünce ve inanç özgürlüğü için mücadelenin burada stratejik önemi vardır. Çünkü düşüncede tekseslilik aşılmadıkça, gerçek bir çoğulculuğa ulaşılmadıkça bilim ve sanatta tekseslilikten, dolayısıyla toplumsal gelişmede durağanlık ve tınaknıklıktan kurtulmak olanaksızdır.

Çağdaş bir demokrasiye ve sosyalizme ulaşmak, ancak kültürel yarışmadan çıkacak değerlerin, geniş kabul görecek humanist değerlerin ekonomik ve politik yarışmanın düzenleyicileri haline gelmesiyle olanaklı olabilecektir. Ekonominin ve politikanın insana ve doğaya yabancılaşmaktan kurtulup onlara hizmet eder hale gelebilmesi ancak böyle bir kültürel hegemonyayla gerçekleşebilir.

Buradan, çağdaş partinin politik faaliyetinin kültürel içeriğinin önemi ya da bir başka deyişle kültürel mücadelenin, geçmişte hemen hiç önem vermediğimiz bu alanın, gözle görülebilir gelecekteki stratejik işlevi çıkıyor.

Partinin yaşam şansı, daha bugünden işçilere ve öteki emekçilere, işçilik ve emekçilik rolleriyle sınırlı olmayan, kültürel ve evrensel bir rol verebilmesiyle sıkı sıkıya bağlı olacaktır. Böyle bir rol ise ancak toplumdaki bütün sınıflarla ve katmanlarla, bütün politik ve ideolojik akımlarla, bütün kültürlerle diyalog, tartışma, etkileşim içinde kazanılabilir. O nedenle partinin programı bütün topluma seslenmeli, bütün sorunlara yaklaşabilmeli, geniş çoğunlukların benimseyebileceği, realize edilebilir çözümler önerebilmelidir.

Kendi yenilgilerimiz bir yana sosyalist ülkelerde, son yıllarda çarpıcı şekilde sergilenen yenilgilerden bizim bugün çıkaracağımız en önemli ders, her halde, program ve politika anlayışımızı köklü şekilde yenilemenin zorunlu olduğunu görmektir. Yoksa bizi bekleyen, ister istemez, gerici bir rol olacaktır.

TBKP Genel Yönetim Kurulu üyesi Ali Hikmet Fırat

"HER ALANDA ÖNCÜLÜK ROLÜ OLAMAZ"

Sivil toplum, örgütlü toplumdur. Örgütlü toplum, siyasi erk üzerinde baskı gruplarını oluşturan, erkin paylaşılmasına, devletin demokratikleştirilmesine aday toplumdur. İşte, parti, böylesi bir toplum örgütlenmesine katkı yapabilir, yapmalıdır. Başka bir deyişle, parti, baskıcı, yasakçı devletin demokratikleştirilmesi, küçültülmesi, toplumun demokratik tarzda yeniden yapılandırılması mücadelesinde rol oynamalıdır.

Söyleşi: Hüseyin Çakır

TBKP Merkez Yönetim Kurulu Üyesi ve Örgüt Sorunları Çalışma Grubu üyesi Ali Hikmet Fırat'la TBKP'nin örgütsel yenilenme çalışmaları üstüne söyleştik. Söyleşimizde, Örgüt Sorunları Çalışma Grubu'nun yeni örgüt yapılanması üstüne yürüttüğü çalışmalar ve örgütsel yenilenmenin sorunları üstünde durduk. Bir çok boyutuyla tartışılan bu sorunu önümüzdeki sayılarda özellikle sizlerden gelecek mektuplarla daha kapsamlı olarak tartışmayı arzuluyoruz.

-TBKP'nin son Genel Yönetim Kurulu toplantısında parti anlayışının yenilenmesi sorunu geniş biçimde tartışıldı. Siz aynı zamanda Örgüt Sorunları Çalışma Grubu üyesisiniz. Ne yapmaya çalışıyorsunuz?

Fırat- Türkiye Birleşik Komünist Partisi, değişen dünya ve Türkiye koşullarının somut analizi ile politikada yeni bir yaklaşımı yakalayabildi. Ne ki, politika düzleminde yakaladığı, geliştirmeye çalıştığı yeni politikaya denk düşen, parellelik sağlayan bir parti anlayışını oluşturamadı. İşte tam bu noktada GYK, Örgüt Sorunları Çalışma Grubunun hazırladığı parti anlayışı üzerine yaklaşımları tartıştı, geliştirdi. Bu belge ile örgütsel alanda yenilenme temelinde ilk yaklaşımlar ortaya çıkmış oluyor. Bu önemlidir.

Yapılmak istenilen, monolitik parti anlayışının yerine çoğulcu parti anlayışını temel alarak yeninin unsurlarını teorik ve pratik çalışmalar içinde arayarak, tartışarak, uygulayarak adım adım ortaya çıkarmak, geçmiş deneylerin bu yeni anlayışın süzgecinden geçirilerek sentezleşmesiyle dünya ve ülkemiz koşullarına uygun bir marksist parti anlayışını adım adım yaratmaktır.

Örgüt Sorunları Çalışma Grubu bu ilk belgesinde, partinin işlevini, karakterini, çalışma tarzını, parti-toplumsal örgütler ilişkisini, parti politikası alanını tarif etmeye, ilk yaklaşımları üretmeye çalıştı.

-Desantralize çalışma olarak ifade edilen yaklaşım mı?

Fırat- Evet, bu çalışma anlayışı, genel olarak parti örgütlerimizin yabancısı olmadığı bir çalışma tarzıdır. 12 Eylül sonrası dönemde TKP örgütleri monolitik parti anlayışının verebildiği politik kültür ve illegal çalışmanın olanakları çerçevesinde desantralize çalışmak zorunda kaldılar. Kaldılar diyorum, belki hedeflenen değildi ama zorunluydu desantralize çalışma. Ancak, desantralize çalışma tarzı çoğulcu parti anlayışının tarzıdır.

Desantralize çalışma, merkezi çalışmayı, karar alma sürecini her düzlemde politik çalışmayı tüm partiye yaymaktır. Yerel parti örgütlerini, parti üyelerini politikanın oluşturulmasına doğrudan katmaktır. Merkezi faaliyetin tüm parti birimlerini içine alacak tarzda genişlemesidir. Bu, farklı düşünen, farklı politikalar önerenlerin temel politikada, ortak amaçlarda birleşmelerinin, konsensuslar oluşturmalarının ortamını hazırlar.

Burada görüldüğü gibi, çok seslliğin, katılımcılığın varlığı bir yanıyla da desantralize çalışmaya bağlıdır.

Desantralize çalışma, bürokratik yöneten-yönetilen ayırımını dışlar, ilişkileri düşünce ve eylemle zenginleştirir. Merkezi karar kavramının çerçevesi daraltılarak, kararların ayrıntıdan uzak, daha özlü ve konsantre olmasını sağlayacak, böylece yerel parti örgütlerine insiyatifli bir politik faaliyet olanağı verecektir.

Özellikle vurgulamak gerekir ki, desantralize çalışma tarzı merkezi dışlamıyor, yukarıda anlatmaya çalıştığım gibi, merkezi faaliyeti yayıyor.

TBKP Genel Yönetim Kurulu Temmuz toplantısında oluşturduğu "çalışma grupları ile kendi çalışmasını desantralize etmeye başlamış oldu.

-Parti, artık yığınların yöneticisi, kitle örgütlerinin akıl hocası olmayacak. Bu söylenen toplumun sivil örgütlenmelerinin yerli yerinde olduğu koşullarda kabul edilebilir, ama siyasal örgütlenmelerin sıkı devlet denetimi altında bulunduğu günümüzde, bu söylenen örgütlenme anlayışını yaşama geçirmek mümkün mü? Ya da örgütlenme düzeyinin çok düşük olduğu Türkiye'de komünistler, sosyalistler, devrimciler "öncülük" misyonlarını tükettiler mi?

Fırat: Toplumsal yaşamın çok renkliliği, çeşitliliği, artık hiçbir örgütlenmeye, her süreçte sürekli öncü olma olanağını vermiyor. Öncülüğü, her farklı olay ve süreçte farklılaşabilen bir olgu olarak görmek gerekiyor.

Öncülük anlayışımızdaki temel değişiklik, toplumda öncü düşüncelerin olmayacağı değil, düşüncelerin topluma, toplumun sivil örgütlerine dayatılamıyacağıdır. Sorun, komünistlerin öncülük misyonlarını tüketip tüketmedikleri değil, aslında böyle bir misyonlarının varolup olmadığıdır. Geçmişte de, bugün de kendine "öncülük" misyonu vermekle öncü olunamıyor. Bana göre, KP'nin sürekli ve her alanda bir öncülük rolü, misyonu olamaz.

Türkiye'de toplumun sivil örgütlenmelerinin zayıflığı, böyle bir durum komünist partisine toplumun veliliği (vesayeti) misyonunu yükleyemez. Tam tersine toplumun örgütlenme düzeyinin yükseltilmesi için hareketlenmelerdeki gelişim dinamiklerinin açığa çıkmasına yardımcı olma görevini yükler.

Sivil toplum, örgütlü toplumdur. Örgütlü toplum, siyasi erk üzerinde baskı gruplarını oluşturan, erkin paylaşılmasına, devletin demokratikleştirilmesine aday toplumdur. İşte, parti, böylesi bir toplum örgütlenmesine katkı yapabilir, yapmalıdır. Başka bir deyişle, parti, baskıcı, yasakçı devletin demokratikleştirilmesi, küçültülmesi, toplumun demokratik tarzda yeniden yapılandırılması mücadelesinde rol oynamalıdır.

Kendisi için kendisini örgütleme yerine, toplumun sivil örgütlenmesinde aktif yer alan bir parti olmalıdır.

-Bu söylediklerin teorik olarak kabul edilebilir düşünceler. Ancak örgütsel yenilenmenin gerçekleşebilmesi bugün bir çok kavramın anlamlarınıdeğiştiği, bir çoğunun aşıldığı, marksizmin "sorgulandığı" koşullarda nasıl sağlanacak? TBKP tabanının örgütsel yenilenme için hazır olduğunu söyleyebilir misiniz?

Fırat- Örgüt politikasındaki yenileme çalışmalarımızda çoğulcu parti anlayışını temel aldık ve geçmiş örgütsel deneylerimizi bugünkü politik anlayışımızın süzgecinden geçirerek yeni sentezlere ulaşmaya çalışıyoruz. Burada TBKP örgüt ve üyelerinin geçmiş deneyleri büyük bir güç kaynağıdır.

Gerçeğin hiç kimsenin tekelinde olmayacağını biliyoruz, bu herkesin katkısına açık olmayı getiriyor.

Yine geçmişte olduğu gibi, her şeyi baştan sonuna oluşturulmuş, saptanmış değişmeyen ve her koşulda geçerliliği olan türdeş bir parti anlayış ve örgüt politikaları olmayacağını da görüyoruz. Onun içindir ki, marksizmin "sorgulandığı" koşullarda tartışarak, araştırarak, uygulayarak hep birlikte yenilenmeyi başarabiliriz.

TBKP tabanının örgütsel yenilenme için hazır olup olmadığına gelince; gözlemlerime, tartışmalarıma dayanarak söyleyebilirim ki, parti tabanı dünkü örgütsel politika ile modern bir politik faaliyetin yürütülemeyeceğini görüyor. Şimdiye kadarki çalışmalarıyla da yeni parti çalışmasının kimi unsurlarını tarif edebildi. Ancak bu yaklaşımlar bütünsel bir politikaya dönüşmemişti. Özcesi hem parti yönetimi, hem de parti tabanı yenilenmeye düne oranla daha da açıktır.

-TBKP tabanının düne göre yenilenmeye açık olması, yanlız başına yeterli mi? TBKP'nin örgütsel yenilenme çalışması yalnızca birinci derecede TBKP'yi ilgilendiriyor. Ancak günümüzde tüm siyasal örgütlerin ve demokratik kitle örgütlerinin de kendilerini yenilemeleri gerekmiyor mu?

Fırat- Görülmelidir ki, dünyadaki gelişmeler ülkemizi de etkiliyor. Ve hemen hemen tüm siyasi parti ve toplumsal örgütler bu değişimlerden etkileniyorlar. Türkiye'nin koşulları da yeni yaklaşımları gerektiriyor. Bir arayışın içindeler, eski değerlerin yerine yeniyi bulmaya çalışıyorlar. Bu arayış içerik olarak partiden partiye, toplumsal örgütten toplumsal örgüte farklılıklar taşıyor. Bir yanıyla dar, sekter ve dogmatik örgütlenmelerden kopuş süreci yaşanıyor.TBKP, marksist partinin örgütsel politikasının yeni unsurlarını yenileme temelinde ortaya çıkarmaya çalışırken, salt kendisi için çalışmıyor. Öncelikle örgütsel yenileme çalışmalarının sonuçlarını Birlik Partisine taşımayı, öteki marksistlerle tartışarak yeni sentezlere varmayı hedefliyor. Şuna inanıyorum ki, Türkiye marksistlerinin dinamiği ülkemiz ve günümüz koşullarına uygun yeni parti anlayış ve modelini yaratacaktır.

-Çalışmalarınızı neden TBKP ile sınırlı tutuyorsunuz? Bunu geniş marksist çevrelerle tartışmaya açmıyor musunuz? Böyle bir düşünceniz var mı? Çünkü, Türkiye'deki diğer siyasi örgütler, demokratik örgütler kendilerini yenilemeden uzaksalar, TBKP'nin yalnız başına kendini yenilemesi olanaksız değil mi?

Fırat- Elbette yalnız örgüt politikası konusundaki anlayış ve yaklaşımlarımızı değil tüm politika alanındaki çalışmalarımızı geniş marksist çevrelerin düşüncelerinden etkilenmeye açık, tartışmaya açık sürdürüyoruz. Şuna inanıyorum ki, başkalarından öğrenmek için diyalog kurmak gerekiyor. Birlik Partisinin program ve tüzük hazırlığındaki tartışma süreci, hepimiz için bir olanak.TBKP dışındaki siyasi örgütleri (hele bundan marksistler kast ediliyorsa) ve toplumsal örgütleri tümden yenilenmeden uzak olarak değerlendirmenin doğru ve anlamlı olduğuna inanmıyorum. Önemli olan her bir parti veya örgütün, çevrenin tartışarak, birbirlerini etkileyerek yeni değerler yaratmalarıdır. Yavaş yavaş böyle bir sürece giriliyor.

Bu çerçevede bütünsel olarak TBKP'nin tek başına yenilenmesi zordur. Ancak ürettiği yeni yaklaşımlarla yenilenme sürecine önemli katkılar yapıyor, yapacaktır.

Türkiye Komünist Hareketinin 70. Yılında

KÖKÜ GEÇMİŞTE OLAN GELECEK

Zayıflığın kaynağı bu ilişkilerin enternasyonalist özünde değil, bu ilişkilerin biçim ve içeriğini etkileyen tüm uluslararası işçi hareketine ve komünist partilere de ağır zarar vermiş olan Stalinizmin kendisidir. Ve TKP'nin politikalarının tarihi açısından Stalinizmin, parti ve onun politikasına etkileri üzerinde durmak, bunun tüm sonuçlarından hareketimizi arındırmak için zorunludur. Bu bakımdan Stalinizmin kurbanları arasında yeralan ve daha sonra aklanan yoldaşlarımızın, Salih Hacıoğlu başta olmak üzere adlarını, yaşamlarını ve hareketimizin yüzakı mücadelelerini ve bu konuda Salih Hacıoğlu'nun Nazım'ın şiirinde de geçen aklanma belgesi ve benzeri tüm bilgileri edinme ve kamuoyuna ulaştırma görevi önümüzde duruyor diye düşünüyorum.

❒ Sıtkı Coşkun

TBKP'nin yasallık mücadelesinin tayin edici önemde bir aşamasının içinde bulunuyoruz. Önümüzdeki aylarda Anayasa Mahkemesi'nde devam etmekte olan TBKP Davası'nın sonuçları belli olacak. Bu sonuçlar, 70 yıldır sürekli gizliliğe zorlanmış olan komünistlerin yasallıklarının mahkeme kararıyla da bu etapta kalıcı bir biçime dönüşüp dönüşemiyeceğinin göstergesi olacak.

Öte yandan Türkiye Marksistlerinin Birlik Partisi Kurultayı, Kasım 1990'da toplanacak. Marksist hareketin birliğinin sağlanmasında atılmış olan ileri adımın olumlu olması gereken sonuçlarını görebileceğiz.

10 Eylül 1990'da, marksist hareketin ülke çapında partileşmesinin 70.yılında bütünsel olarak hareketimiz yasallığı ve birliği kazanma açısından eşik atlamayı başarma sorunuyla karşı karşıyadır. Ki bu eşiğin atlanabilmesi ülkenin geleceğinde ona düşen görevleri daha etkili bir biçimde yerine getirme zorunluluğuna yanıt verip veremeyeceğini de ortaya koyacaktır.

Bu açıdan 70 yıllık geçmişin ele alınışında yeni yaklaşımlar bulabilmek, ondan verimli biçimde yararlanabilmek için değerli olacaktır. Bunun başarılması bizim için hamasetin, ya da "marjinallik" ahvali'nin ötesinde "kökü mazide olan ati" olup olamayacağımız sorunudur.

Marksist hareketimizin ve bu bağlamda TKP'nin tarihine yaklaşımda onun politikalarının tarihine, somut faaliyetlerine, bunların içeriğine daha kapsamlı ve araştırıcı yaklaşmak gerekiyor. Günümüzde tarihimizden beklentilerimize ve gereksinimlerimize daha uygun olan budur diye düşünüyorum. Buralardan elde edeceklerimiz, bizim en çok konuşulan şeyleri ; parti içi sert tartışmaları, tevkifatları ve söylenti halindeki konuları da daha doğru ve gerçek çerçevesiyle kavramamıza olanak verecektir.

Ben bu açıdan TKP tarihinin ve politikalarının bir kaç kesiti üzerinde durmak istiyorum.

Özellikle antikomünist kalemşörler, hareketimize hep "kökü dışardalık" suçlamasını yönelttiler. Bizim buna ulusallığımızı vurgulayan yanıtlarımızdan öte, TKP'nin kuruluşuyla sonuçlanan sürece ve TKP'nin kurtuluş savaşı yıllarında parti olarak varlık alanları ve faaliyetinin içeriğine daha kapsamlı olarak dikkat vermemiz, nesnel olguları ortaya koymamız çözümleyici olanıdır.

Bu açıdan bakıldığında TKP Bakü Kongresi'ne varan gelişmelerin gökten inmediği, somut olarak 1918-19 yıllarında başladığı görülür.

1918'de Moskova'da toplanan **"Türk Enternasyonalist Sosyalistler Birinci Konferansı"** ile Mustafa Suphi yoldaş ve çevresinin hareketi başlamıştır.

1919 Başlarında İstanbul'da ilk komünist gruplar ortaya çıkmaya başlamıştır. Aynı yılın Eylül'ünde daha sonra TKP'nin kuruluşuna katılan ve İstanbul kolu konumuna gelen **Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası** kurulmuştur.

Anadolu'da ilk komünist örgütler 1919'da değişik illerde ortaya çıkmaya başlamış ve 1920 yılında 12 örgütten oluşan **Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası** önce illegal olarak kurulmuştur. 14 Temmuz 1920'de Ankara'da halka bir çağrı ile seslenerek, 3.Enternasyonal'e bağlı bir partinin kurulduğunu duyurmuştur. Bu parti Aralık 1920'de hükümete, sonbahar başında yaptığı başvurunun kabulü ile resmen de faaliyete geçmiştir.

Bu üç gelişmenin birbiriyle bağıntısı, bütünsel ve çok yönlü bir faaliyet içinde gelişimi, 10 Eylül 1920'de TKP'nin kuruluşuyla sonuçlandı. TKP'nin 1.Kongresi'ni yasal olarak Türkiye'de yapmak istediği ve bu kongre delegelerinin büyük çoğunluğunun İstanbul ve Anadolu'dan geldiği biliniyor.

Kuruluşundan sonra tüm baskılara karşın parti İstanbul ve Anadolu'da varlığını sürdürebilmiştir. Bu çerçevede 1921 Ocağı'nın son günlerinde, Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası'nın saldırıya uğraması, Şubat ayında faaliyetinin yasaklanması, yönetici ve üyelerinin ağır hapis cezasına çarptırılması ve 28-29 Ocak 1921'de Mustafa Suphi ve yoldaşlarının öldürülmesine rağmen, komünistlerin 1921 yılı sonunda gene Ankara'da harekete geçip, 1922'de Başkent'te TKP'nin 2.Kongresi olarak da nitelenen Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası'nın 1.Kongresi'ni topladıkları bilgilerimizin içindedir.

Aynı dönemde Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası'nın İstanbul'da etkili bir politik faaliyeti, işçiler arasında ve İstanbul çapında sürdürmesi, önemli bir basın yayın aktivitesi gösterebilmesi ve Ankara hükümetini destekleyen çalışmaları da gerçekleştirebilmesi keza öyledir.

Bütün bu olgular TKP kuruluş süreci, 1.Kongre ve kuruluş sonrası faaliyetinin esas olarak İstanbul ve Anadolu'ya dayandığını ve sonuçlarını da burada verdiğini gösteriyor.

TKP'nin Komintern'e bağlı bir tarzda (TİÇSF'nin ve THİF'nin de keza) kurulup çalıştığı biliniyor. Yukarıda işaret ettiğimiz yanla birlikte, bu yan da TKP'nin ulusal ve uluslararası sürecin kesişme noktasında olmasıyla bağlıdır. Komintern'in, bağlı partilerle Komintern ilişkilerinin sorunları ve bu çerçevede süreç içinde beliren TKP'nin kimi zayıflıkları da sözkonusudur. Herhalde bu sorun Stalinizm'in, uluslararası komünist ve işçi hareketi üzerindeki ağır olumsuz etkileri ve bizzat Stalinizm'in TKP'nin üzerindeki somut sonuçlarıyla birlikte ele alınmalıdır.

TKP'nin kuruluş döneminde sağlayabildiği etkide onun politikasına çok yönlü olarak sahip olduğu bilimsel içeriğin payı üzerinde durulmalıdır. Bu açıdan TKP 1.Kongre belgelerini (Tutanaklar-Program-Tüzük) ciddi olarak değerlendirme görevi önümüzde duruyor. Kongre tutanaklarına, sunulan raporlara ve tartışma konularına bakıldığında (sömürgeler sorunu, milliyetler hakkında, kooperatifler hakkında, hurafe ile mücadele hakkında, federasyon hakkında, arazi meselesi, muhakeme-i şeri hakkında, kadın hareketi hakkında vb.) konuların çeşitliliğini ve içeriğinin zenginliğini görmek olanaklıdır.

Kabul edilen 1.Programın amacının **"İşçi ve Rençber Şûraları Cumhuriyeti"** olması, TKP'nin o dönemde benzer bir dizi KP'deki "hemen sosyalist devrim" ve sovyetleri çözüm gören sekterlikten nasibini aldığını gösteriyor. Ancak somut politikayı belirleyen ulusal kurtuluş savaşına aktif katılım ve destekleme çalışmalarıdır. Programın başlıca sorunları ele alışı ve yaklaşımları kanımca bugün de bilimsel değerini koruyor.

Burada TKP 1.Kongresi'nin ve Programı'nın ulusal soruna yaklaşımını aktarmanın yararlı olacağını düşünüyorum.

Milliyetler Meselesi üzerine raporda, **"...Kürt, Arap vesair anâsırın emperyalizm siyasetine kurban olduğunu ve yerli mütegallibe, şıhlar ve reisler elinde mazlum ve mağdur"** yaşadığı ifade ediliyor.

Programı sunuş konuşmasında Mustafa Suphi **"Fırkamız... Kürt milletlerinin mağdur sınıflarını da Etnik-i Eterya, Taşnak ile Bedirhan teşkilatlarından ayırarak menfaat ve maksada müttehid bir sınıf halinde hem dahili tufeylilere, hem de istilacı harici kuvvetlere karşı birleştirip ayaklandırma vazifesiyle mahmüldür"** diyor.

Program metninde, TKP **"...Her milletin tam hürriyetini temin ve bu itibarla bir veya diğer millete mahsus olan her türlü imtiyazı ilga eder..."**, **"TKP...'hür milletlerin hür ittihadı' esasında olmak üzere federasyon usulünü tercih eder"** diyerek ulusal sorunun çözümü için şöyle yazıyor:**"Fırka... bu gibi meselelerin 'plebisit' usulüyle; umumi reye müracaatla halline delalet eder."**

1919'dan başlayarak **Kurtuluş** gazetesinin, onu izleyerek **Dr.Şefik Hüsnü** yoldaşın yönetiminde çıkan **Aydınlık** dergisinin ülkenin düşünsel yaşamında atlanılması mümkün olmayan önemli bir yeri vardır. O dönemde bilim ve marksist teori ışığında ülke sorunlarını ele alma ve çözümler önerme açısından belki de başlıca bütünsel yaklaşım örneğini vermiştir bu yayınlar. Ülkemiz politik edebiyatı içindeki yerleri açısından ayrıca üzerlerinde durulmalıdır. Türkiye marksist literatürü açısından ise temel niteliğindedir.

Herhalde TKP politikalarının gelişiminde, 2.Savaş eşiğinde ve savaş sırasındaki antifaşist, savaş karşıtı politikasının etkisi ve sonuçlarının üzerinde özel bir dikkat harcamak gerekiyor kanımca. Bu dönemde TKP ülkede bütünsel olarak aktif olan tek savaş karşıtı güçtür. Ülke kamuoyu ve basınındaki barış yanlısı başlıca tutumun istikrarlı bir biçimde ortaya çıkması ve devamının sağlanmasında tayin edici çabası olan partidir. Türkiye'nin 2.Savaşa sürüklenmesini engelleyen faktörler arasında yeri açıktır.

Bu açıdan Komintern'in 7.Kongre kararlarından esinlenen Faşizme ve Vurgunculuğa Karşı Geniş Cephesi politikasının 1939-45 arası evrimi ve sonuçlarının daha kapsamlı olarak ele alınmasının öğretici sonuçları olacaktır. TKP bu politikanın kendisi ve ülke politikası açısından oluşturduğu birikimden de yararlanarak yasallığı kazanmak için tekrar insiyatif geliştirebilmiştir.

TKP'nin politik belgeleri içinde Dr.Şefik Hüsnü Değmer yoldaşın 1945 yazında kaleme aldığı **"İleri Demokratlar Cephesi Programı"**'nın üzerinde durmak gerekiyor. Belge somut politik koşullardan çıkarak ivedi istemler ve demokratik reform önerileri açısından ele alınmalıdır. Bunun Birlik Partisi Program Tartışmalarına başladığımız şu günlerde ayrıca yararlı olacağını düşünüyorum.

Yasallık istemi ve mücadelesi açısından TKP'nin 1.Kongre'de ve sonrasındaki politikası olanaklı her evrede yasallığın kazanılması için çaba ile somutlanır. Burada dar yaklaşımların, sekterliğin, dogmatizmin sonucu gizliliği amaç ya da varlık biçimi olarak algılama ve ifade etme tutumunun parti politikasında yer bulduğunu da unutmamak gerekir.

Ancak TKP'nin kuruluşunu belirleyen tutum yasal kurulmak ve yasal çalışmaktır. Parti 1.Kongresi'ni yasal yapmak için Ankara hükümetine başvurmuştur. THİF yasal kurulmuş ve kongresini yasal toplamıştır. TİÇSF da yasal kurulmuş ve 1925'e kadar yasal çalışmıştır. Her seferinde TKP'yi yasaklayıp, onu illegaliteye zorlayan siyasal iktidarlar olmuştur. 1927 Tevkifatı'nda Dr.Şefik Hüsnü yasallıkla ilgili tutumu bir kere daha ifade etmiştir. **Türkiye Sosyalist Emekçi Köylü Partisi** ile de yasallık açısından politikanın kalıcılığı nettir. Ve nihayet 1987'den beri TBKP'nin yasal kuruluşu için izlenen politika yürürlüktedir.

TKP tarihi açısından yukarıda da değindiğimiz gibi onun uluslararası komünist ve işçi hareketi ile ilişkilerinde ve ideolojik tutumunda Stalinizmin derin etkisi, onun zayıflık ve yanlışlarının temel kaynaklarından biridir. Zayıflığın kaynağı bu ilişkilerin enternasyonalist özünde değil, bu ilişkilerin biçim ve içeriğini etkileyen tüm uluslararası işçi hareketine ve komünist partilere de ağır zarar vermiş olan Stalinizmin kendisidir. Ve TKP'nin politikalarının tarihi açısından Stalinizmin, parti ve onun politikasına etkileri üzerinde durmak, bunun tüm sonuçlarından hareketimizi arındırmak için zorunludur. Bu bakımdan Stalinizmin kurbanları arasında yeralan ve daha sonra aklanan yoldaşlarımızın, Salih Hacıoğlu başta olmak üzere adlarını , yaşamlarını ve hareketimizin yüzakı mücadelelerini ve bu konuda Salih Hacıoğlu'nun Nazım'ın şiirinde de geçen aklanma belgesi ve benzeri tüm bilgileri edinme ve kamuoyuna ulaştırma görevi önümüzde duruyor diye düşünüyorum.

Sonuç olarak 10 Eylül 1920'nin; Türkiye işçi sınıfı ve halkları için gökyüzünü fethe çıkanların ilk forumunun 70.yılında TKP belgelerinin: Programlar, Tüzükler, Konferans Karar ve Açıklamaları, MK Raporlarının, başlıca yönetici yoldaş ve üyelerin yazılarının, partinin her türlü yazılı-sözlü politika açıklamalarının belgesel dökümü ve yayını, parti, tarihimizin yazımına kollektif olarak başlayabilmenin maddi önkoşulu olarak görünüyor bana. Bu çerçevede Komintern arşivlerinin açılmasıyla ilgili karar çerçevesinde TKP belgelerinin açıklanması da, bu temelde TKP tarihinin yazılmaya başlanabilmesi ve kavranmasının zeminini oluşturmada başlangıç olabilecektir.

Tarihin Yeni Bir Düğüm Noktasında

70. YIL ve KONGRE SÜRECİNE GİRERKEN

Bize akla uygun bir proje vadeden hala Marksizmdir. Hızlı bir değişme çağında dönüşmeyi bekleyen dünyamız için Marksizmin dünyayı tasvir değil değiştirme önermesi dünden daha fazla günceldir. Komünist (Marksist) partilerin evrensel olduğunu kimse ileri sürmedi. Günümüzde komünist partiler geleceklerini tartışıyorlar. Biz bu tartışmanın ancak toplumsal pratikçe yanıtlanacağına inanıyoruz.

❒ Haydar Kutlu

Dev bir dalganın üzerinde insanlığın tarihle yeni bir buluşma noktasına doğru gidiyoruz. Tarihle buluşma noktasının niteliğini, orada bizleri nelerin beklediğini ancak sezebiliriz. Bu sezgi önemsiz değildir, zira YARINI, YANİ O TARİHLE BULUŞMA NOKTASINI yazacakların arasındayız. Eğer önyargılarımız sezgilerimizi bastırmazsa yeni bir tarihin yazılmasında bir özne durumunda olduğumuzu kavrayabiliriz. Bunu kavrayabildiğimiz durumda, bundan daha da önemli olan şeyi, yeni tarihin aynı zamanda nesnesi olduğumuzu da görebileceğiz. Kısacası insanların YENİ TARİHİNİ yazacağız, yazıyoruz. Tarihin üzerinde değiliz, bütün evreleriyle tarihe egemen olamayız, en azından böylesi savlar-ki geçmişte inandık- geçersizdir. Ancak bugüne egemen olabiliriz ve geleceği ancak sezebiliriz. Eğer yaşadığımız günler tarihin düğüm noktalarından birini oluşturuyorsa o zaman gelecek konusunda da sözümüz ve eylemimiz olabilir.

Tarihinin bir düğüm noktasında olduğumuz savı doğru mudur? Evet, ve bundan kuşku duymamak gerekir. Düğüm noktasıydayız, bir şey bitiyor, bir başka şey başlıyor. Biten emperyalizm çağıdır, başlayan ise İNSANLIĞIN ÖZGÜRLEŞME ÇAĞI. Sosyalizmin "özgürlüğü" aşan bir "özgürleşme" demek olduğunu hatırlatmak isterim. Tarihin tekerleği bizim "sosyalizm modelleri" mizden yana dönmüyor, ama eğer sosyalizm bir özgürleşme, yani insanın sürekli bir özgürlük hali demekse, insanlığın buraya doğru ilerlediğine kuşku yok. Tarihin tekerleği durmaksızın daha insanca yaşama doğru yöneliyor. Tarih düşünce ve emeğin özgürlüğü tarihidir.

Tarih emperyalizm çağını bizim öngördüğümüz modellerden farklı bir biçimde kapatıyor. Her zaman bu böyle olmamış mıdır? Tarih tüm öngörüleri aşan biçimde, öngörülmemiş biçimler yaratarak ilerlememiş midir? İşte yine öyle oluyor. Marx'ın kehaneti onun öngörmediği biçimde gerçekleşiyor. Toplumsal devrimler siyasal devrimlere öngeliyor. İşte bu nedenle kapitalizm temel yapılarıyla ortadan kalkmadığı halde kapitalizm köklü biçimde değişiyor. O kadar ki, artık bizim tarif edegeldiğimiz kapitalizmin varolup olmadığını sormanın zamanı gelmiştir.

Bu köklü tarihsel değişimin motoru işçi sınıfı olmuştur. Bunu görebilmek için geriye gitmek gerekiyor. Ta Ekim Devrimine kadar geriye. Gerçekten de tarih, bir dostumun altını çizdiği gibi, bir sınıfa iki kez tarihsel misyon yüklemiyor. Proletarya tarihsel misyonunu Ekim Devrimiyle yerine getirdi. Proletaryanın önderliğinde gerçekleşen Ekim Devrimi insanlığa yepyeni bir ufuk açtı. Bu, insanların o tarihe kadar alışageldiği yaşam tarzından başka bir yaşam tarzının da olabileceğini gösterdi. Böylece bu yüce devrim (bu sözcüğü eski alışkanlığımla değil bilerek kullanıyorum) dünyanın çehresini köklü biçimde değiştirdi. Dünyamız artık tek kutuplu bir dünya olmaktan çıkmış iki kutuplu bir dünyaya dönüşmüştü. Tek ülkede sosyalizmin kuruluşu ile başlayan bu yeni durum tarihin düğüm noktalarından biriydi ve dünyayı sarsan on gün bu düğümü çözmüştü.

Kapitalizm ve sosyalizm iki kutuplu dünyayı oluşturdu. Üçüncü dünya girişimleri önemli sonuçlar yarattı, emperyalizmin dizginlenmesinde önemli roller oynadıysa da ayrı bir kutup yaratmadı.

Burada ilginç olan şu ki, her ne kadar kapitalizm ve sosyalizm bir-birlerinin karşıtı idiyseler de, birbirlerinden etkileniyorlardı. Daha doğru deyişle bir madalyonun iki yüzüydüler. Reel sosyalizm olarak tanımlanan sosyalizm modeli kendi bağımsız gelişme yoluna girebilmiş değildi, giremezdi de; sosyalizm kapitalizmin anti'leri üzerine kurulmuştu. Kapitalizmin zıttının tasviri sosyalizm olarak görüldü. Asıl şimdiden sonra sosyalizmin bağımsız gelişmesinden sözedebiliriz. Zira artık klasik kapitalizmden sözmek giderek güçleşmektedir.

Sosyalizm karşısında kapitalizmin tek seçeneği vardı "YOĞUN EKONOMİ" Zira başarılı Ekim Devrimi emperyalist yayılmanın önünde güçlü bir kalkandı. Yoğun ekonomi bilimin teknoloji yolu ile üretime yoğun biçimde girmesiydi. Sosyalizm ise kendinin yolaçtığı bu gelişmenin farkına varamadı. Kapitalizm dönüşüyorken sosyalizm kendini dönüştüremedi. "Demir perde" buna engel oldu. Bu dönüşmeyi sosyalizm ancak dışa açılarak gerçekleştirebilirdi. İşte şimdi olan da budur.

Düğümün Çözümü

Amacım kapsamlı bir tarih analizi yapmak değil. Böyle birşey haddimiz değildir ve bu kısacık satırlar içinde yapılamaz. Ancak dünden bugüne bir çizgi çizmek hem mümkün hem de gereklidir. Gereklidir, çünkü "bugün" başka türlü anlaşılamaz.

İnanıyorum ki, tarih şimdi yeni bir düğüm noktası önümüze koyuyor. Yeni bir çağa girmiş olmamız, düğümlerin çözüldüğü değil, tersine çözümün olgunlaşmış olarak önümüze gelmesi anlamına geliyor. Bu düğümün varlığına şundan hükmedebiliriz: günümüz öyle bir görünüm çiziyor ki, sanırsınız Ekim Devrimi öncesine dönülmekte, yani sosyalizmin öncesine. Oysa bu aldatıcı bir görünümdür, gerçekte olan şey tarihin spiral yürüyüşünün yarattığı bir üst düzeyde geriye dönüşten başka bir şey değildir. İşçi sınıfı Marks'ın beklediği yerde değil de, Lenin'in öngördüğü yerde tarihsel misyonunu tamamladı. Kapitalizmi demokratik kapitalizme dönüştürdü, aynı biçimde şimdi de sosyalizmi demokratik sosyalizme dönüştürüyor. Bütün bu süreç boyunca işçi sınıfının kendi de değişti. Günümüzde işçi sınıfı yokolmadı, ama artık "zincirlerinden başka kaybedeceği birşey olmayan bir sınıf" değildir, kaybedeceği şeyler vardır ve bu hiç de kötü değildir. İstediğimiz şey işçilerin yaşam düzeylerin yükselmesi değil miydi? Elbette kaybedecek şeyleri olan sınıfın bilinci de farklı olacaktır.

Demokratik kapitalizm ve demokratik sosyalizm henüz bir olgu değil eğilimdir. İşte bu nedenledir ki, önümüzde duran tarihsel düğüm çözülebilmiş değildir henüz. Kendiliğinden de çözülmeyecektir. Çünkü bu sürece karşı hala ciddi dirençler vardır. Evet inanıyorum ki, emperyalizm çağını aşıyor dünyamız, ama bu emperyalist saldırganlığın sona erdiği anlamına gelmiyor. İşte Körfez krizi ve işte ABD'nin askersel güç politikasında ısrarı. Diğer yandan sosyalizm de henüz yeniden yapılanma sürecini tamamlayabilmiş değil. Düğüm budur ve çözümü bu süreçlerin geriye döndürülemez biçimde tamamlanmasıdır.

Bilinen kapitalist ve bilinen sosyalist demokrasileri aşan ve şimdiden rüşeym halinde beliren radikal bir demokrasiye geçiş bu tarihsel düğümün çözülmesi anlamına gelecektir. Bu düğümü ancak yeni bir toplumsal özne çözebilir. Öyle görünüyor ki, bu yeni toplumsal öznenin merkezini aydınlar ve işçiler birlikte paylaşacaklar. Farklılaşmış işçi ve farklılaşmış aydın. Ancak genel olarak işçi ve genel olarak aydın değil, bilimsel teknolojik devrimin dolaysız taşıyıcısı olan işçiler ve aydınlar.

Bu gücün yeni toplumsal özne olarak merkezde rol oynayabilmesi yeni bir kültür çevreninin yaratılmasındaki rolüyle bağlıdır. Yeni kültür çevreni insanın maddesel ve tinsel özgürce gelişme imkanı olarak belirecektir. Bu, bilimsel teknolojik devrimin insancıl ve dolayısıyla toplumsal amaçlara hizmet eder hale getirilmesi demektir. İşte kendi kendine olamıyacak olan şey de budur. Her tür yabancılaşmanın kırılmasına dayalı yeni bir toplumsal gelecek tasavvuru gerekli.

Bize akla uygun bir proje vadeden hala Marksizmdir. Hızlı bir değişme çağında dönüşmeyi bekleyen dünyamız için Marksizmin dünyayı tasvir değil değiştirme önermesi dünden daha fazla günceldir.

Komünist (Marksist) partilerin evrensel olduğunu kimse ileri sürmedi. Günümüzde komünist partiler geleceklerini tartışıyorlar. Biz bu tartışmanın ancak toplumsal pratikçe yanıtlanacağına inanıyoruz. Adı ne olursa olsun komünist, marksist partiler tarihsel düğümün çözümünde vazgeçilmez bir role sahiptirler. Ne var ki, bu rolü ancak kendilerini dönüştürebildikleri durumda yerine getirebilirler.

Geçmişten süzülen

Emeğin ve düşüncenin özgürlüğünün partisi olan komünist partiler çok önemli bir değiştirici-dönüştürücü geleneğe ve deneye sahiptirler. Marksist teori bu deney birikiminin mihveri etrafında kendini dönüştürebildiği oranda toplumun dönüşmesinde tarihsel bir rol oynayabilir ve oynayacaktır. Bu deney yalnız değiştirme değil değiştirememenin neden ve niçinlerini de taşıyor.

Geçmişle geleceğin buluştuğu böyle bir köprübaşında TBKP 70. yılını kutluyor. Bu 70 yıl merkezinde yada orijinin de TKP ve TİP'in bulunduğu bir tarihtir, ama yalnız bu iki partinin tarihi ile sınırlı değildir, bütün bir sol hareketi kapsamaktadır.

Tarih bilgimiz bize şunu öğretiyor. Tarih ayrıntıları eliyor, esas olanı geleceğe kalıyor. Ancak güncelde neyin ayrıntı neyin esas olduğunu kestirmek o kadar kolay değildir. Kimi ayrıntı gibi görünen şeyler daha sonra esas olarak karşımıza çıkıyor. Fakat şurası kesin ki, toplumun, halkın beyninde ve yüreğinde iz bırakan şeyler esas oluyor. Bu izler toplumun köklü beklentilerine denk düşen düşünceler, sözler ve eylemlerdir. Böyle baktığım zaman sol hareketin tarihinde üç tepe ayırdediyorum. Birincisi TKP'nin kuruluşunu izleyen günlerde TKP'nin genç Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşuna radikal bir demokratik değişim noktasında müdahale girişimidir. Bu girişim emekçilerin ve aydınların beklentilerini yansıtıyordu, bu nedenle iz bırakmıştı. Ne yazık ki, bu girişim hunharca bir cinayetle önlendi. Mustafa Suphi ve arkadaşları katledildiler. Sonuçta Türkiye bu 70 yılı kaybetti ve hala demokrasinin en temel ilkeleri, insan hakları, düşünce özgürlüğü için mücadele etmek zorunda kalıyoruz. İkinci tepe noktası TİP'in kuruluşu ve parlamentoya girebilmesidir. Bu da toplumsal değişime köklü bir müdahale anlamına geliyor ve işçilerin, emekçilerin, aydınların beklentilerine yanıt veriyordu. Ne yazık ki, o da kesildi. Üçüncü tepe noktası olarak, TİP ve TKP'nin birleşerek TBKP'yi oluşturmalarını ve bunun sonucu gerçekleşebilen "yasallık" mücadelesini görüyorum.

Bu üçüncü tepe noktası diğer ikisinin tarihsel bir sentezidir bana kalırsa. Böyle bir sentez niteliği taşıdığı içindir ki, birlik ve yenilenme hedefi ile ayrılmaz biçimde bağlanıyor. Yani birlik, yasallık, yenilenme.

Temeli birliğe dayanan bir partinin birlik isteği kadar doğal ve doğal olduğu için de inandırıcı ne olabilir? Giderek biten TBKP- birlik spekülasyonları bu gerçeği görmemenin, telaşın ve önyargıların bir ürünüydü. Her zaman TİP-TKP birliğinin önemine dikkat çekiyoruz. Bu önem bu birliğin soldaki ilk birlik, sonuç almış birlik olmasının ötesinde bir anlama sahiptir. Bu birlik tarihsel nedenlere dayalı ayrılığı ortadan kaldırarak daha geniş birliklere çok olumlu bir zemin hazırlamış bulunuyor.

Devamı sayfa 13'de

TÜZÜK VE PROGRAM ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

❐ **Selçuk Çalhan**

Marksistlerin önünde tartışma sorusu olarak duran, tarihin yapılmasında nasıl etken olunabileceğinin ve bunu toplumun sınıf ve kesimlerine nasıl mal edileceğinin ve bunun nasıl bir araçla yapılabileceğinin yanıtlarını verebilmektir. Bu yaklaşımla parti için bir tüzük, Türkiye için ise bir program yaratabilmektir. İlk kez tüzük ve programın hazırlanmasında Türkiye'de çeşitli parti ve siyasetlerin birlikte yaratımları sözkonusudur. Bunun olumlu yönü çeşitliliğin yaratacağı zenginliktir. Olumsuz yönü ise; Türkiye Marksist hareketinde görülen dogmatik, kastlaşmış tutumların sürmesi ve ortaya eklektik bir programın çıkması olasılığıdır.

Türkiye Marksist hareketinde bir çok tüzük ve program hazırlanmıştır. Klasik partilerde tüzükler genelde birbirine benzer, disiplin ögesini ve merkez ağırlığını öne çıkarmışlardır. Programlar ise, özellikle iktidar sorunsalında ayrışmışlar, iktidar konusunda bilinen genellemelerden öteye geçememişlerdir. Programlar perspektiflerinin ve arka planları ülke koşullarına ilişkin olarak uygunlukları yoktu.

Geçmişteki bu programların yanı sıra "güncel" olan TBKP Sosyalist Parti ve HEP'in programlarında ki belirleme ve prespektiflerin değişen dünya ve Türkiye bağlamındaki uygunlukları ve şirayet kapasiteleri nedir? Bunun da program tartışmalarında kompleksiz olarak ele alınmasının yeninin yakalanmasında önemli doneler içereceğini sanıyorum.

* * *

Marksistlerin birlik için bir araya gelmeleri ve bu doğrultuda somut adımların atılmasıyla beraber nasıl bir parti ve nasıl bir sosyalizm konusundaki tartışmalar daha sıcaklaşırken, ortaya bir çok düşünce çeşitlemeleri de atılıyor. Okuduğum ve dinlediği kadarıyla herkes yeni birşeyler söylemenin müthiş gayretleri içinde. Öyle ki, bu konuda çok cesaretli görüşler dahi görülebiliyor. Ancak Türkiyeli sosyalistlere musallat olan "genellemecilik" yeni görüşler sunarken de sürüp gidiyor. bilinen ve halihazırda tartışılan bir çok konu hemen aynen öneriliyor. bir çok kavram ardarda sıralanarak yeni modaya uyuluyor.

En ilginci uzun yıllar partilerin merkezlerinde bulunan demokratizme yabancı eski yöneticilerin herkesden daha fazla demokratizmle ilgili bol söylemde bulunmalarıdır. Yıllarca Demokratik Merkeziyetçiliğe toz kondurmayanlar aniden demokratik merkeziyetçiliğin "gereksiz" olduğunu ilan edivermekte desantralize parti önerilerini ileri sürerlerken ortaya da müthiş kavram kargaşaları çıkmaktadır. Örneğin merkeziyetçiliğin önlenmesini isterlerken bunu formel bir tarzda "az" demokrasinin "çok" olması önerilirken parti içi demokratizmin özünden uzaklaşılmaktadır.

* * *

Şimdiye değin bütün partilerin tüzükleri birbirine benzer nitelikte olmuştur. Son olarak çıkan tüzüklerin de kanımca geçmiş tüzüklerden fazla bir farkı yoktur. Öyleki tüzüklerde yeni kavramlar kullanılırken örgüt işleyişi ve disiplin konusuna gelindiğinde antidemkoralizm kendini ele vermektedir. Buradaki kastım tüzükleri eleştirmek değil, dokularımıza sinmiş olan antidemokratizmin yokedilmesi için yeni bünyeye demokratizmin içselleştirilebilmesidir.

Tüzükten anladığım **adalet** temeline dayanan bir **parti hukukunun** yaratılmasıdır. Şimdiye değin hiçbir tüzük adalet temelinde ele alınmamış bu nedenle merkezin ve çoğunluğun hakları öne çıkmıştır. Oysa adalet parti içinde her bireyin eşitlik temelinde faaliyet içinde olmasıdır. **Tam demokrasi** işte bu adillik temelinde sağlanabilecektir. İktidar öncesi örgüt içinde sağlanan tam demokrasi ilerisi için doğal bir uzantı olacak ve partinin öngördüğü toplum bu doğallığı içinde demokratizmi yaşayabilecektir.

Tüzüğün en önemli noktası, üyenin hiçbir şekilde parti kimliğine son verilmeyecek bir şekilde haklarının belirlenmesidir. İnsani suçların dışında hiçbir üye parti dışına atılmamalıdır.

Üretim geliştikçe mekrezileşme eğilimi de artar. Örgütler de geliştikçe merkezileşme temayülü artar. Merkezileşmenin günümüzdeki en etkini bilimsel teknolojik devrimin yarattığı bilginin öneminin artmasıdır. bilgi ya da enformasyon kimin elindeyse orada bir güç odağı oluşabilmektedir. Partide de enformasyonun sadece merkez organın elinde olması ve bunu dilediği gibi kullanması sonucunda merkezlerin gücünü arttırarak kalıcı hale getirmektedir. O halde Tüzükte bilgi/enformasyonunun dağılımının yaygınlaştırılması açıklığın öne çıkarılması gereklidir. Ayrıca şimdiye değin mali gücün merkezlerine denli güçlü kıldığı bilinmektedir. Mali denetim tüzükte yer almalı ve mali kaynağın kullanımı da sadece çoğunluğun değil parti deki tüm eğilimlerin kullanımına açık olmalıdır. Merkezileşmenin güçlenmesinde önemli gördüğüm birbaşka etken merkezin kumanda sistemlerini oluşturan kitleden kopuk ara örgütlerin etkilerinin azaltılmasıdır. Bölge sekreterlikleri ve il yönetimleri merkezin kumanda zincirleridir, bu kurumlar (yasa gereği olduklarından) etkisiz hale dönüştürülüp belki sadece koordinatörlük işlevini yürütebilirler. Belde ve ilçe örgütlerinin özerklikleri arttırılmalıdır.

Son olarak Tüzük maddeleri uzun tanımlamaların yerine çok net tanımlar getirmelidir.

* * *

Halil Berktay Marksizm Gelecek dergisinde Türkiye'nin "bıçak sırtında" olduğunu ileri sürmüştü. Son körfez bunalımıyla Özal ve ANAP'ın koydukları tavır Berktay'ın bu tanımlamasının Türkiye için ne denli ciddi boyutlarda olduğunu göstermiştir.

Türkiye'nin önünde tek alternatif vardır. O da sosyalizm. Her ne kadar bugünkü verili durumda iktidar uzak gözükse de sosyalistlerin güçlü bir muhalefet odağı olmalarının önünde fazla bir engel de yoktur. Şu anda, sosyalistlerin kampında müdahil olmanın koşulları yoksa da en azından birliğe yönelme gelecek için yeni bir umut yaratmıştır. Yeni partinin programı müdahale olabilecek içerikte bir program olmalıdır.

Program hazırlanırken toplumsal hareketten kopuk soyut önermelerden kaçınılmalıdır.Toplumsal hareketin çok değişken olması gereği, temsil edilen toplumsal dinamiklerin Nabzı tutulmalıdır. Bu esneklik ve dinamik güçlerin izlenmesi ayakları yere basmama tehlikesini en aza indirecektir.

Türkiye'yi "bıçak sırtından" indirmek için yeni partinin demkorasiden yana olan herkesi **ikna edecek** ve müdahaleye yöneltecek bir programı olmalıdır. Siyasal demokrasiyi kazanmanın çerçevesi çok geniş olmakla beraber ekonomik planda uluslar ötesi şirketlere eklemlenmiş sermayeye karşı mücedele ile demokratik taleplerin kazanılmasının önemli ölçüde birlikteliği gözardı edilmemelidir. Sosyal Demokrasinin ortaya attığı soyut demokratikliğe karşı sosyalistler programlarında tekellere karşı savaşımla demokrasi savaşımının birlikteliğini net şekilde koymalıdır.

Türkiye Ortadoğu'da merkez güç olma sevdasındadır. Ayrıca devletin militer yapısı oldukça köklüdür. Antimiliter tavır ve barış için talepler programda özellikle belirtilmelidir.

Öte yandan emekçilerin yararlanamadığı sağlık, konut, eğitim olanakları programımızda vurgulanmalıdır.

Kürt kimliğinin ve demokratik, siyasal haklarının tanınması kadın hakları, çevre sorunları ve alınacak önlemler formüle edilmelidir.

Programda hedef sosyalistlerin iktidarı olacaktır. Sosyalizm projemizi tanımlarken bunun **demokrasi ve hümanizm** temelinde bir sosyalizm olacağını vurgulamalıyız. Partimizin programında özellikle belirlenmesi gereken, iktidarın sadece partimizin iktidarı olmayacağı demokrasiye ve sosyalizme inanan tüm güçlerin iktidarı olacağının belirlenmesidir.

Son olarak arzum programın kısa olmasıdır. Lakin koşullar gereği kısa bir program çıkmayabilir, bunun için de zorlanmamalıdır.

Nasıl Bir Program?

❐ **Arslan Başer Kafaoğlu**

Sol, sosyalist bir program bugünün koşulları içinde nasıl olmalıdır. Bazı kişilere bakarsanız, sosyalizmin kendine göre "sert" sloganlarının süngüsü düşmüştür. Kendilerine göre daha çok, bir sınıfın (örneğin işçi sınıfının) çıkarlarıyla ilgili olmaktan çok, bütün sınıf ve tabakaların çıkarlarını ilgilendiren konulara (örneğin erkek- kadın eşitliği ya da çevre konuları, barış gibi) ağırlık verilmelidir. Türkiye'nin gündeminde NATO'nun önemi kalmamıştır. Emperyalizm de yığınlara açık seçik anlatılamıyor.

Sovyetler Birliği'nde ve Doğu Avrupa'da 1986'dan bu yana hızlanan teslimiyet ve yılgınlık havası, bu arkadaşlarımızın, bazı kafalarda hak kazanması sonucunu doğuruyor. Öyle ya, yığınları modası geçmiş amaçlar, sloganlar arkasında koşturmamalı. Onun yerine sadece emekçi sınıf ve tabakaların en önemli ama olmayacak istekleri yerine, her sınıftan ve tabakadan insanın ilgi duyacağı "piyasanın yeşil güçleri" toplumun seks eşitliği isteklerini harekete geçirmeliyiz? Bu daha geçerli bir yol değil mi?

Aslında bunların oldukça çekici gelebilecek bir inandırma gücü bulunduğu yadsınamaz. Ama yadsınamayacak bir şeyde, "gelişme yolundaki" deyin, "geri kalmış" deyin, "azgelişmiş" deyin ama ortak nitelikleri, "gelişmiş endüstri ülkeleri dışında kalma niteliği" olan ülkelerde bu sloganların büyük çekiciliği olmadığı noktasıdır.

Bugün yeşil literatürle tanışıklığı pek az olan , bazı gözü korkmuş solcular ya da sosyalistlerin kendi halklarına daha iyi yaşam koşulları sağlamak olduğu yazılıdır. Yeşil yazına göre doğal kaynakların daha iyi korunması ve daha tasarruflu işletilmesi bile bu amacın gerisinde kalır. Eğer konu yanlız bu olsaydı , bunu kanıtlayacak dokümanları buraya dökerdik.

Eğer bir endüstrileşmemiş ülkedeysek, bilelim ki daha solun ve sosyalizmin modası geçmiş değildir. Aslında işçi sınıfının üretimdeki rolünün azaldığını anlamak için, bir "iletişim" toplumuna geçildiği iddiasının da dayanağı yoktur. Dünyanın bir "bilimsel ve teknolojik devrim" geçirdiği iddiaları da temelsizdir. **Einstein** ve **Max Planck**'ın bilimsel temelleri belli teknolojik çözümlerinin geçerliliği hala sürmektedir. İşçi sınıfının üretimdeki payı ve toplumun yönetimde hakettiği önemli durumda öyle.

Aslında ekonomik ve sosyal açılardan **Rosa Luxemburg** , çizgisi doğruluğunu korumaktadır. Hatta Luxemburg ve Lenin'in emperyalizm konusunda ileri sürdüğü yargılar, kendi zamanlarının çok ötesinde bir nitelikle gözler önünde sergileniyor. Ancak doğal ki sosyalizm yaptığı bazı hatalardan kendini kurtarmalıdır.

Bunlardan birincisi, sosyalist bir **düzenin aslında en geniş bir demokrasi ile gerçekleşeceği gerçeğidir.**Lenin'den bu yana sosyalizm ile demokrasi ve insan özgürlüklerinin başka bir anlamı dönüşeceği anlayışı, ancak bu "başkalığın" daha gerçek , daha geniş bir özgürlük biçiminde anlaşılması yorumu ile doğruluk kazanır ise kapitalizmin serbest piyasa masalına güldüğün gibi , özgürlük öykülerine de gülerim. Koç grubundan Aydın Doğan , Vestel grubundan Asil Nadir, İzmir sermayesinin gözbebeği Bilgin'ler, İstanbul'da iki holding sahibi Erol Simavi birer gazete çıkaracak ve onun adı "özgür ve tarafsız" basın olacak. Özel kesimin ilan ulüfesine bağlı bir basın tarfsız, özgür (!) olabilmiş gibi emekçilerin sermayedarların dışındaki tabakaların serbest örgütlenebildikleri bir ülkede ancak demokrasi olabilir. Amerikan ve İngiliz modelleri dahil bu özgürlüklere ulaşmış bir endüstri demokrasisi(!) yoktur.

Türkiye sosyalistleri ancak bu özgürlük havasını ülkeye getirebilecek bir programı sağlamakla iktidar yolunu açabilirler." Demokrasi her sınıfın ve tabakanın ülkede kamuoyu oluşturmada eşit fırsatlara sahip olduğu, sermayedar demokrasinin ötesinde "gerçek demokrasi"dir. Bu demokraside insanlar hem mesleksel ve işlevsel ve hem de yatay olarak yöresel bütün özgürlüklere sahiptir.

Aslında yeşil akımın bize öğreteceği en önemli öge, yerel demokrasinin asıl olduğu ögesidir. Yerel yönetimlere merkezin yetkilerinin dayatılmadığı bir demokrasinin, sadece adı demokrasidir. Kürt sorunu denilen sorunda bu asıl demokrasinin yerleştirilmesi kapsamında çeşitli çözüm olanakları bulur.

Bence programın en önemli çizgileri bunlar olmalıdır. 141,142'nin kaldırılmasının çok ötesinde, serbest piyasa ekonomisi (ki varolduğuna ben inanmıyorum, aslında en merkezi planlanmış, holdinglerce dışardan planlanmış) denilen ucube'yi göklere çıkartan, kapitalist demokrasinin çok ötesinde bir demokrasi... Parlamentonun gücünün bir büyük kısmının işlevsel nitelikli emekçi sınıf ve tabakaların meclislerine ve yerel yöresel kurullara geçtiği daha kapsamlı ve daha geniş (bir örneği Çekoslavakya'da görülmeye başlanan) bir demokrasi.. Bu demokrasi içinde kurulup, çalışan demokratik planlı, emperyalizmin zincirlerinden, bürokrasinin bataklığından bu demokratik-planlı düzenle arınmış bir ülke...

PROGRAMA YAKLAŞIMDA ÇEVRE AÇISINDAN TEZLER

Birlik platformu program tartışmaları başladı. "Hayatı tartışarak" kendimizi yeniden üretebilmek için büyük olanak bu tartışmalar. "Dogmalarımızı çarpıştırmak"tan uzak durabildiğimiz ölçüde bu olanağı değerlendirebiliriz.

Tüm insanlığı ilgilendiren bir nitelik kazanan, Türkiye gündeminde de hızla birinci sıraya tırmanan çevre sorunları, hayatın yanıt bekleyen yanlarından biri. Ayrıca, her bir çevre sorununa verilecek yanıt, felsefeden ekonomiye, politikadan ahlaka, dek pek çok alandaki programatik yaklaşımlara etkide bulunacak nitelikte olabilir, olabiliyor.

Bu bakımdan aşagıdaki görüşlerin salt "ekolojik ilgi ve endişe" açısından değil, birlik programının kimliğini biçimlendirecek öteki açılardan irdelenmesini istiyor, bekliyorum.

❑ **Talat Ulusoy**

İnsan, Sınıf, Üretim Ve Doğa

•İnsan doğanın efendisi değildir. İnsan kendi kendini efendi ilan edeli beri doğaya köle muamelesi yaptı. Köle: ezilmeye, horlanmaya, sömürülmeye mahkum olandır. Köle, aynı zamanda en beklenmedik anda kendisine yapılan zulme şiddetle isyan eder. Dolayısıyla insan doğanın efendisi gibi düşünmekten ve davranmaktan, **"ne yüklesem köle doğa kaldırır"** diye düşünmekten vazgeçmelidir. Bunun için **insanegemen** dünya görüşü ve düşüncelerin yeniden gözden geçirilmesi gerekiyor.

•Doğa, insan ve üretim; toplumsal varoluşun bu üç ögesinden herhangi birini öne çıkarmak, duyarlı dengelere bağlı insan ve doğa varoluşunun yokoluşunu hazırlar. Özellikle doğa ve insanın yoğun sömürüsüne dayanan "üretim" öncelikli her tür anlayışın gözden geçirilmesi gerekiyor.

•Global ekolojik sorunlar, tarihsel olarak sınıfların eyleminden değil, insanlığın gelişim sürecinin bir sonucu olarak doğdu. Bu gelişim sürecinde, her sınıf ve her sistem eşzamanlı olarak, ya da biri diğerini izleyerek aynı teknolojileri ve aynı enerji kaynaklarını kullandı. Bugün aşırı atık bırakan geleneksel teknolojiler, fosil yakıta ve doğa sömürüsüne, tahribine dayalı geleneksel enerji kullanımı, global ekolojik sorunlarda temel nedenlerdir.

•Şiddet iktidara varmanın ve iktidarda kalmanın aracı değil, ancak ve ancak karşı şiddetin aracıdır. Nitekim tüm bilimsel önkestirimler doğanın kendine uygulanan şiddete çok daha büyük ve yanıtlanamaz bir şiddetle karşılık vermeye hazırlandığını gösteriyor. Doğanın şiddetinden sakınmanın yolu, toplumun her alanında doğaya ve insana karşı uygulanan şiddetin tüm biçimlerini söküp atmaktan geçiyor.

Kalkınma,planlama, Rekabet, Mülkiyet Ve Diğerleri

•Çalışanların, yani nüfusun büyük çoğunluğunun çıkarlarını gerçek anlamda, her yönüyle, uzun erimli savunabilmek için, çevre sorunları bileşkesini kesin hesaba katan yeni bir kalkınma anlayışı gerekiyor. Bu yeni anlayışta dayanak noktası **"çevreyi korumak için kalkınmaya engel olmayacak önlemler almak"** değil, evrensel ve ulusal çevre sorunlarının gereklerine tam uygunluk olmalıdır.

•Yeni kalkınma anlayışı geleneksel kalkınma anlayışının köklü bir eleştirisini bekliyor. **Gelişmekte olan ülkeler için en az masrafla en hızlı büyümeyi, gelişmiş ülkeler için en az masrafla en yüksek verimi hedef alan geleneksel kalkınma anlayışı,** tek boyutlu bir anlayıştır. Ekolojik, toplumsal, insani vd. tüm boyutları da hesaba katan bir kalkınma anlayışına ulaşmak gerekiyor. Geleneksel kalkınma anlayışı ve kavramının mülkiyet, teknoloji, bilim, insan hakları vb. açılardan eleştirisiyle sağlam bir yeni kalkınma anlayışına varılabilir

•Bugün dünyada yeni bir kalkınma anlayışna yaklaşım olarak **"sürdürülebilir kalkınma"** kavramı üzerinde bir anlaşma sağlanmış görünüyor. Ancak ulusal ve toplumsal tarafların kendilerine göre farklı somutlayabileceği bu kavramın Türkiye somutu ve çevrenin gerekleriyle içinin doldurulması gerekiyor.

•Yeni kalkınma anlayışında **"merkezi planlamacı"** komuta ekonomilerine, **"bırakınız yapsınlarcı"** liberal ekonomilere ya da klasik kapitalist devletçiliklere değil; katılımcı demokratik anlayış temelinde kararların belirlendiği, üretimin her alan ve aşamasının demokratikleştirildiği, ama hepsinden önemlisi her ekonomik kararda **çevre-etki değerlendirmesine** öncelik veren bir ekolojik-demokratik kalkınma anlayışında olmalıdır.

•Çevreye zararlı tesislerin iyileştirilmesi, kimilerinin kapatılması, çevreye zararlı maddelerin yasaklanması ve yoğun ağaçlandırmaya gidilmesi gibi ivedi ekolojik önlemler gerekiyor. Bu anlamda kalkınma ilia **büyümeyle** değil, çevre için gerekli/zorunlu alanlarda **küçülme** ile de ölçülebilir bir kavram olarak tanımlanmalıdır. İvedi ekolojik önlemler kapsamındaki küçülmelerin ekonomik yükünü karşılamada kaynak olarak askeri harcamalar gibi üretken olmayan ve lüks sektörlerde kısıntıya gidilmelidir. **Kısıntı ve tutumluluk** yeni kalkınma anlayışının temel özelliklerinden olmalıdır.

•Dünya'da anakaralar, ülkeler ve bölgeler arasındaki eşitsizlik, bilim ve teknolojideki yakalanması güç gelişmeler gözönüne alınarak Türkiye'nin ekolojik kalkınmasının gerçekleşmesi, tüm gelişmekte olan ülkeler için pozitif ayrımcılık temelinde yeni bir uluşlararası ekonomik düzene bağlıdır.

•Global ekolojik sorunlar, dünya çapında yeni organizasyonları, yeni türden devletlerarası ilişkileri zorunlu kılıyor. Türkiye'nin ivedi gereksinimi olan "yeni bir dış politika yaklaşımı" oluşturulurken bu nokta belirleyici önemde değerlendirmeye katılmalıdır.

BİRLİK ÇALIŞMALARIMIZIN GERÇEK SORUNLARINI TARTIŞMAYA BAŞLAMAYACAK MIYIZ ?

Abdurrahman Atalay

İki ayrı gündeme son vermeliyiz. Bir yandan günlük çalışmalarımızda politik çalışmalarımızın ciddi tıkanıklıklar yaşandığını, çalışmalara katılım grafiğinin hergün biraz daha aşağıya düşüğünü konuşup diğer yandan bu son derece ciddi durumu görmemezlikten gelerek kuruluş çalışmalarımızı sürdüremeyiz.

Temel sorunlar her adımda karşımıza çıkıyor. Atılan bütün iyi niyetli adımları sakatlıyor, yaptığımız işlerin önümüzü açması ve bizi coşturması gerekirken yeni sorunlara neden oluyor ve ilişkileri biraz daha tahrip ediyor.

Birlik çalışmalarımız 15 Nisan toplantısıyla başladı. Bu toplantıda belirlenen 29 kişilik yürütme listesine baktığımızda bugün-bu kurulun yüzde altmışının fiilen çalışmalara katılmadığını görüyoruz. Yine yüzyirmiye yakın olan ilk girişimcilerden önemli bir bölümü çalışmaların şu veya bu ölçüde dışında. Aradan altı ay geçmesine rağmen bu derece şiddetli bir erozyonun çevresinden dolaşamayız. Şu anda birlik çalışmasını sürdüren çevrelerde bu durum üzerine asgari düzeyde ortak görüşlere ulaşmadan sağlıklı bir kuruluş süreci geliştiremeyiz.

Sorunların varlığı elbetteki bizleri ürkütmemeli, ürkütmüyor.Ancak şu anda oldukça sakıncalı bir eğilim yaygınlaşıyor. Çalışmalardaki tıkanıklıklar karşısında her kademeden birçok arkadaşımız kolayca sürece yabancılaşabiliyor. Hızlı erozyonun temelinde bunun yattığını düşünüyorum. İşte bu psikolojidir ki bu sürecin başlaması konusunda çok ısrarlı olan ve emeği geçen birçok arkadaşımızın çalışmalara katkısı ya çok azaldı ya da hiç ilgileri kalmadı.

Politikayı eski biçimlerde ve eski örgüt yapılarıyla yapmak hiçbirimize artık cazip gelmiyor. Yeni biçimler de henüz bulamadık. Bu başlıbaşına katılımı azaltan, birlik çalışmalarımızın cazibesini gölgeleyen bir unsur. Ancak sorunun yeni biçimlerin bulunmamış olmasından kaynaklandığını bilincimize kazımamızın çok büyük önemi var. Çünkü zaman zaman ve özellikle son günlerde artan bir biçimde bu gerçeği unutuyoruz. Böylece tartışmalarımız sanki iki farklı anlayışın çatışması biçimine dönüşebiliyor. Ortak arayışların yerine tarafların tartışması gelişiyor. Bu durum sıkıntılı bir ortam yaratıyor ve adım atılmasını engelliyor. İlginç yönü insanlar bu günlerde görüşlerini benimsetmek için çaba göstermek yerine geri çekilmeyi tercih ettiklerinden her tartışmayı yeni bir azalma izliyor.

Kanımca sorunlarımızın panzehiri birlik çalışmalarımıza yeni bir tartışma kültürünü hakim kılmaktan geçiyor. Uzun süre belirsizlikler içinde yaşayacak ve çalışacak bizlerin birarada yeni şeyler üretmemizi sağlayacak, farklı görüşlerin hasımlık değil zenginlik olacağı bir tartışma kültürünü yaygınlaştırmalıyız.

İki biçimde tartışabiliriz. birincisi getirilen görüşlere karşı kendi tezlerimizi getirerek, karşıtımızı çürütmeye çalışarak. Bu geleneksel tartışmama biçimimizdir. Bu tarz, alışkanlıklarımız gereği kolayca polemikçi ve ayrıştırıcı bir ortam yaratıyor. Kanımca başka bir tartışma yöntemini, bir görüş üzerine düşünürken bu görüşü getiren arkadaşımızın yerine kendimizi koyarak düşünme ve tartışma yöntemini geliştirmeliyiz. Bir öneriyi hemen kendi tarzımızın süzgecinden geçirmek yerine kendimizi diğer mantığa göre düşünmeye ve anlamaya zorlamalıyız. Ancak böylece herbirimizin bir parçasını kavradığı gerçeğin değişik yönlerini birleşitirip bütünleyebiliriz. Böyle düşünmeye şiddetle gereksinimimiz olduğu kanısındayım.

Birbirini anlamaya öncelik veren serinkanlı tartışma ortamına düşünsel üretimimizi etkinleştirmek için gereksinimimiz var.

Türkiye'de marksizm ve sosyalist pratikteki tıkanmanın farkedilmeye başlanmasından çok kısa bir süre sonra bunalım doruğa çıktı. Teoride ve politikada eski öylesine hızla çöktü ki yeniyi kurma çabalarımız bu hızın yanında çok yetersiz kaldı. Diğer yandan bu süratli gelişme sorunların sınırlı birtakım düzeltmelerle aşılabileceğini düşünen kişiler ve örgütler üzerinde dağıtıcı rol oynadı. Bu durum herbirimizi şaşırtıyor. Ancak bu şaşkınlığa son vermeliyiz. Temel sorunlar üzerine görüşlerimizi ortaya koymalıyız. Mutabakatlara böyle ulaşabiliriz. Her birimizin kendi görüşünü ortaya koymadan yapılan tartışmalar daha çok var olan bir veya birkaç görüşün üzerinde polemiğe dönüşüyor. Ortak görüşlere varmak zorlaşıyor. Birbirimizi cesur görüşler geliştirmeye zorlamalıyız. Bunun için uygun tartışma ortamlarını yaratmayı öne koymalıyız.

Eğer çalışmalarımızı yeni bir tartışma, hatta ortak çalışma kültürü üzerine oturtmazsak erimeyi durduramayız. Ancak böylece birlik sürecinin göz göre göre insanların, olanakların ve umutların öğütüldüğü bir süreç olmasına engel olabiliriz. Sanıyorum olumsuz bir ortamı yaratmaya ne istegimiz ne de hakkımız var.

Körfez Krizinde Barışçı Çözüm

MASADA YERİMİZ VAR MI?

Bölgede kalıcı barışa yönelik bütün çözüm önerileri, ilgili tüm tarafların çıkarlarını hesaba katmak, bu çıkarları çatışmaya yolaçmadan dengelemeyi içermek zorundadır. Bölge devletleri arasında düşmanlıkların kışkırtıldığı bir ortamda uzlaşmalara dayalı çözümleri bulmak zorlaşmaktadır. Türkiye ise Irak'ı "düşman" görmeye başlayan tutumuyla barışa hizmet etmiyor. Türkiye bölge ülkelerini bölecek bir askeri paktın oluşumundan çok, Ortadoğu'da bütün ülkelerin tatılacağı Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK) benzeri barışçı bir oluşum için çaba harcamalıdır.

❑ **Rıfat Güler**

Körfez krizi birinci ayını doldururken, "krizden ne çıkar sağlarım?" hesabıyla hareket eden Cumhurbaşkanı Özal,22 Ağustos günü verdiği demeçte"Savaş ihtimali uzak değil" diyordu.26 Ağustos günlü demecinde ise "savaş uzak" sözlerini sarfediyor, bir kaç gün sonra da,1 Eylül günü TBMM'nin açılışında "Körfez'e asker gönderme yetkisinin hükümete verilmesini" istiyordu.

Sayın Cumhurbaşkanı'nın "Saddam'ın geleceği" üzerine beyan ettiği görüşler daha da ilginçtir. 4 Eylül günlü Sabah gazetesine "Saddam'ın mutlaka gideceğini" söyleyen Özal 7 Eylül günlü demecinde "Çatışmaya hazır olunmasını, barışın temininin kolay olmadığını, cesaretlerinin bulunduğunu" belirtiyor, 8 Eylül günü de "Saddam rejiminin gitmesinin çok zor olduğunu, sorunun savaşa kalmadan çözüleceğini" belirtiyordu.

Hangi aklı başında insan, Türkiye'nin böyle bir zihniyetle savaş tehlikesine bulaşmadan, barışın sağlanmasına katkıda bulunabileceğini iddia edebilir? Bu koşullarda Körfeze asker gönderme yetkisinin hükümete verilmesinin mantıklı bir açıklamasını yapmak olanaklı mı?

Körfez krizinin çıkmasını izleyen günlerde Özal'ın ve hükümetin hesaplarına göre, "Amerika bölgeye müdahale edecek, Saddam rejimi yıkılacak, bölgede sınırlar yeniden çizilecek, yeni bir askeri güvenlik sistemi oluşturulacak"tı. Bu varsayımdan hareket edince de kaçınılmaz olarak "pastadan pay kapmak" , "masada yer almak" gibi sözlerle ifade edilen "kumar ve fırsat politikası" basınımıza, bazı işadamlarımıza ve malum çevrelere cazip geliyor. Oysa kazın ayağı hiç öyle değil. Böylesi hesaplar ne dünyanın yeni gerçekliklerine ne de bölgemizdeki durumun gerçeklerine dayanıyor.

Masaya Kim Oturacak?

Şu "masada yerimizi alalım" hesabı ne ölçüde gerçekçi? Öncelikle belirtelim, askeri bir müdahale, yani savaş olmadan sınırların değişmesi olanaksızdır. Bölgede çıkacak bir savaşın sonunda ise masa kurulmasına umut bağlayanlar, boşuna bekleyecekler. Çünkü masa olmayacak. Geçmişte böyle bir masa, savaşın galipleri tarafından kurulurdu. Savaş klasik deyimle "politikanın başka araçlarla devamı" kabul ediliyor, yenen taraf yenilen hakkında masada karar verebiliyordu. İkinci Dünya savaşı sonrasında ise durum değişti. İnsan soyunu ortadan kaldıracak ve dünyayı bir kaç kez yokedebilecek güçte nükleer silahların bulunduğu günümüz koşullarında savaşı politikanın bir biçimi olarak düşünmek insanlığın toptan intiharı anlamını taşıyor.

Bu tehlike bugün , İsrail gibi nükleer güce sahip bir başka saldırgan ve işgalcinin çatışmalarda taraf olduğu, saldırgan Irak'ın kitlesel kırıma yolaçacak kimyasal silahlara sahip olduğu bölgemizde daha fazla vardır. Bölgede çıkacak savaşta hangi tür silahların kullanılacağını kimse önceden sınırlayamaz ve bu da dünyanın sonunu hazırlayabilir.

Burada sözümona "savaş sonrasında sınırları belirlemek için kurulacak masa" hesabı yapmak yerine, çıkabilecek savaşı önlemek için bütün güçleri seferber etmek gerekiyor.

Tehlike Yalnızca Irak'tan Mı Geliyor?

Irak'ı askeri yoldan dize getirmeyi savunanların ileri sürdüğü görüşe göre, "Irak Kuveyt'ten çekilse bile son derece tehlikeli askeri gücü ile bölgede barışı tehdit etmeye devam edecek. Onun için Irak'ın askeri gücü parçalanmak zorundadır. Bu da savaşı gerektirir." Cumhurbaşkanı Özal, "barışın temini kolay değil, çatışmaya hazır olalım" derken bunu kästediyor. Sorun yalnızca askeri güç mü? ve basının önemli kesiminden destek görüyor.

Yıllardır bölgede barışın en büyük tehditi olarak İsrail, komşularının topraklarını işgal altında tutuyor ve dev askeri gücüyle Filistin sorununun barışçı yoldan çözümünü engelliyor. Üstelik İsrail elinde tuttuğu nükleer silahlarla istediğinde bölgeyi cehenneme çevirebilir. İsrail'in geçmişe dayanan saldırgan tutumu iyimser olmamıza olanak bile tanımıyor. Öyleyse yalnızca kIrak'ı tehlike unsuru göstermek doğru olmuyor. Kaldı ki, Irak'ın elindeki askeri güç büyük ölçüde Batı ülkelerinin yardımıyla oluşturulmuştur. Irak'a karşı girişilebilecek bir saldırıyı haklı göstermeye çalışanların bu gerekçesi inandırıcı görünmüyor.

Yapılması gereken, bölgedeki tehlikeli askeri güçlere karşı, askeri güçle yanıt vermek değildir. Kalıcı bir barış sağlanmak isteniyorsa, bölgedeki tüm yabancı askeri güçler çekilmeli, ve bölge nükleer ve kimyasal, her türlü kitlesel kırım silahlardan arındırılmalıdır.

Ortadoğu İçin Askeri Bir Güvenlik Sistemi Olabilir Mi?

Krize çözüm olarak, Amerikan yönetimi tarafından İsrail, Suudi Arabistan ve Türkiye'nin etkin olduğu bir askeri pakt kurulması önerisi ortaya atıldı. Basında yeralan haberlere göre Özal'ın kurulacak pakta sıcak baktığı anlaşılıyor. Böyle bir paktın "büyük bir caydırıcılığa ve yeni bir Saddam olayını önleyecek askeri güce sahip olması gerektiğinden" sözediliyor.

Bu öneri de soruna askeri yoldan çözüm arama mantığının bir sonucudur ve çözüm değildir. Böyle bir pakt,her ülkenin katılabileceği kollektif bir güvenlik sistemi değildir ve bölge devletlerini daha baştan bölecektir. Paktın dışında kalan bir kısım ülke, bunu kendisine karşı tehdit unsuru olarak değerlendirecek, bu ise barışı değil huzursuzluğu ve anlaşmazlıkları sürekli kılacaktır. Kutuplaşmaya dayalı her türlü yapılanma sıcak bir savaşa yolaçmasa bile psikolojik savaşı kaçınılmaz hale getirecektir.

Bölgede kalıcı barışa yönelik bütün çözüm önerileri, ilgili tüm tarafların çıkarlarını hesaba katmak, bu çıkarları çatışmaya yolaçmadan dengelemeyi içermek zorundadır. Bölge devletleri arasında düşmanlıkların kışkırtıldığı bir ortamda uzlaşmalara dayalı çözümleri bulmak zorlaşmaktadır. Türkiye ise Irak'ı "düşman" görmeye başlayan tutumuyla barışa hizmet etmiyor. Türkiye bölge ülkelerini bölecek bir askeri paktın oluşumundan çok,Ortadoğu'da bütün ülkelerin tatılacağı Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK) benzeri barışçı bir oluşum için çaba harcamalıdır.

Barış İçin Konsensüs

Hükümetin meclisten Cumhurbaşkanı'nın isteği üzerine çıkarttığı "Körfeze asker gönderme yetkisi" muhalefet güçlerinin yoğun tepkisiyle karşılaştı. SHP kararı Anayasa Mahkemesi'ne götürürken, DYP askeri müdahaleye karşı çıkıyor. DSP,HEP RP, Yeşiller, Sosyalistlerin Birlik Partisi Girişimi ve TBKP de körfezde bir serüvene karşı olduklarını defalarca açıkladılar. Bilindiği gibi muhalefet partileri arasında fiiliyata dönüşmemiş de olsa, demokratik rejim konusunda bir konsensüs oluşmuştu. SHP, DYP, DSP, HEP, Yeşiller Partisi ve TBKP Genel Başkanlarının Cumhuriyet gazetesinde yeralan görüşleri de gözönünde tutulunca, bugün muhalefet partileri arasında barış konusunda da bir konsensüsün oluştuğu görülüyor.Bu durum barışçı çözümlerin ülke içinde taşıyıcı güçlerinin varlığını gösteriyor. Ülkemizin bölgede serüvenlere itilmesine karşı barış isteyen bütün güçlere büyük sorumluluklar düşmektedir. Barış isteyenler güçlerini birleştirmezlerse, savaş çıkarmak isteyenler daha da pervasızlaşabileceklerdir. Halkın, demokratların, liberallerin,islamcı kesimlerin sosyal demokratların, sosyalistlerin komünistlerin yeşillerin birleşeceği tek ölçüt savaşa karşı olmaktır. Güçler birleştirilebilirse, savaş önlenebilir, barışı temini etmek o ölçüde kolaylaşır.

Bush-Gorbaçov görüşmesinin ardından yapılan bazı değerlendirmelerde dile getirildiği gibi, "nasıl olsa iki süper anlaştı, bu barış getirir" diye düşünmek barışa hizmet olmayacaktır. Bugün iki büyük ülke liderinin Irak'a çeşitli yollardan baskı uygulayarak geri adım attırma konusunda görüşbirliği sağladıkları bir gerçek. Ancak ne kadar çok ülke barıştan yana baskı uygularsa uluslararası ortamın iyileştirmesine o denli katkı yapmış olacaklar.

DİOKSİN-4

BEKLENEN GELECEK : HAYALET ŞEHİRLER

İtalyan kasabası **Sevosa**' daki **CMESA** firması, bir patlama sonucunda beyaz bir bulut aracılığıyla çevreye sadece iki kg dioksin zehiri yaymıştır. Bir kaç gün sonra kuşlar, kediler, inekler ölmeye ve siyah irinli klor sivilceli çocuk fotoğrafları Dünyayı dolaşmaya başlayınca, nasıl bir barut fıçısı üstünde oturduğumuza dair ilk "Bilinç" tohumu atılmıştı. Kazadan üç yıl sonra (1976) bölgede yeni hastalıklar tanıtlanıyordu. Yörenin hasta toprağı çok büyük masraflar edilerek taşınmaya başlanmıştı. Topraklar, üştünde barınılamaz derecede kirlenmişti. Bir kaç yıl sonra, İsveç kasabası Tekommptorf da aynı yazgıyı paylaşıyordu. Ahşap koruyucu madde üreten **Sadolin**, dioksin içeren atıklarını, yakından geçen bir ırmağa boşaltmıştı. O yörede oturanlar hastalanmış, düşük sayısı hızlı bir tırmanışa geçmişti. Günümüzde bu bölge terkedilmiş, ölü bir bölge haline gelmiştir!

DANANIN AK SÜTÜ

1979 yılında **Hamburg Vierland**'da danaların ölmeye başlaması tam bir bilmece halini almıştı. Bu bölgelerden elde edilen inek sütü izin verilen değer sınırından sekiz kat daha fazla, **HCH** konsantrasyonu içeriyordu. Yörede yetiştirilen sebzelerin piyasaya sürülmesi yasaklanmıştı. Kimya kuruluşu **Boehringer**, çiftçilerin zararını tazmin için 20 ton pırasa satın almıştı. Bir işçinin kanı ve bir annenin sütünde, çok yüksek HCH değerleri saptanmıştı.

1980'de **Hamburg-Moorfleth**'deki bir kanalın yüzde beş oranında **HCH** ile kirletildiği açıklanmıştı. 1982 yılında bir su merkezinde karaciğer ve beyine zararlı, aynı zamanda kanserojen **HCH**'ye rastlanmıştı. 1983'de yapılan ölçümlerde, **Hamburg Georgswerder**'deki atık çöp deposunun sızıntı sularında **Saveso** zehiri dioksin bulmuştu. **Boehringer** civarında rastlanan **dioksin** miktarı, **Seveso**'da bulunan konsantrasyonun çok üstündeydi. **Boehringer** 1984 yılında kapatılmış ama, **Seveso** zehiri, atık çöp depolarından hâlâ çıkıyor. **Hamburg**'un çöp yakma merkezleri, yüksek konsantrasyonyonlu dioksin zehirini is ve kül aracılığıyla çevreye yaymaya devam ediyorlar. **Georgswerder** zehir yığınlarını **dioksin** içeren yağların yakılmasıyla da, zehirli gaz şehrin doğusundan her yere doğru yayılıyor.

Resmi verilere göre **Hamburg, Federal Almanya**'da en çok özürlü oluşum ve sakat çocuğun bulunduğu şehirdir. 1984 yılında yapılan bir sempozyumda konuşan Şikago'lu Profesör **Samuel Epstein**: **"Dünyanın hiçbir yerinde kanserojen maddelerin şehire bu kadar yakın, bu kadar dar bir alanda yoğunlaştığı görülmemiştir...."** diyordu.

ÇÖPE DİKKAT

Yerleşim alanlarının boşaltılması, sadece İtalya ve İsveç'te gerçekleşmedi. Amerikan gazeteleri hemen hemen her hafta ve düzenli olarak yeni çöp skandallarından haberler veriyorlar.

Atık yağ imalatçısı **Bliss**'in altmış kg. **TCDD** püskürtüp, onlarca yıl kullanılmaz hale getirdiği **Missouri**'de bulunan yüzlerce bölgenin adı kötüye çıkmış şehirleri **Love Canal, Time Beach, Moscow Mills** bu oluşumun tipik birer örneğidir.

Yüksek yoğunluktaki toksik çöplerin gömüldüğü yerlerde yaşayan insan ve hayvanların hastalanmasında **dioksin**'in payı büyüktür. Burada oturan insanlar bir çok olayda göçe zorlanmışlar ve devlet geride bırakılan toprakları satın almıştır. Bu tür bunalımlı durumların sayısı giderek artmaktadır. **EPA**(Amerikan çevre Dairesi) hemen hemen on dört bin işyerinde bu tür zehirli maddelerin mevcut olduğunu varsaymaktadır. 80 yıldan bu yana oluşturulan gizli kimya çöplüklerinin sayısını ise tahmin bile edememektedir.

Bu gizli çöplükler zaman zaman içme suyuna sızarak hiç de özel olmayan, ama özel olmadığı için de küçümsenmemesi gereken sağlık sorunlarıyla belli ediyor kendini. Doğanın kendi kendini koruması ve yenilemesi yetisinin giderek yok olduğu, tüm yaşam belirtilerinin silindiği, ölü bölgeler örneğinde görülmektedir.

YAP ZEHİRİ AT DENİZE

Geçen 150 yıl boyunca Dünya çapında olmak üzere; milyarlarca ton kimyasal madde ırmaklara, göl ve denizlere dökülmüş, toprağa gömülmüş ya da havaya savrulmuştur. Ren bölgesindeki su merkezleri çoktan elden çıkmıştır. Sanayinin yoğun olduğu bir bölgede **Ren** ırmağından alınan içme suyu örneğinde bin dört yüz çeşit kimyasal cevher saptanmıştır. Doğumdan kısa bir süre önce bir hayvana verilen bazı kimyasal maddeler, doğacak yavruda bilinen karetkeristiğin dışında ve alışılmadık bedensel fonsiyonlara neden olmuş ve bunların yüz nesil sonra dahi rastlamanın mümkün olabileceği belirlenmiştir. Bu araştırmalar **CSABA Biyoloji Enstitüsü, Budapeşte Sammelweiss Üniversitesi** tarafından gerçekleştirilen hormon testleriyle yapılmıştır. Çevre ile uyumlu diye bilinen başka kimyasal maddelerin de, böyle yüksek diferanslı mekanizmalara zarar verip vermediğini henüz bilemiyoruz!

Zehirli kimya sanayi üretimi çevreyi yok ediyor, onları **"Ölü Bölgeler"** haline getiriyor. Kimyanın yanı sıra enerji kazanımı için kullanılan radyoaktivite de sorumlu bu durumdan. Bir çok çocukta kan kanseri teşhis edildikten sonra, İngiltere sahil şeridinde bir zamanlar çocukların oynadığı **Windscale** atom reaktörü çevresi **Ölü Bölge** olarak ilan edilmiştir.

Belki yakın bir zamanda **Hamburg**'un bazı semtleri de, **Sao Paulo**'daki ölüm vadisi ve sabık **Vietnam** cangılları gibi terkedilmiş bölgelere dahil olacaktır.

Türkçesi: **Güngör ALTAY**

70.YIL VE KONGRE SÜRECİNE GİRERKEN

Baştarafı sayfa 9'da

Sosyalist-komünist söylemine dayalı yapay ayrılık bitmiştir. Bu birlik daha da önemli olarak yenilenmenin öznel istekleri aşan nesnel dürtülerini de yaratmıştır. Hiç bir hareket, parti kendi iç dinamikleriyle sınırlı kaldığı sürece yenilenemez. Kanımca bu gerçek toplumlar için de geçerlidir. TİP-TKP birliği aynı zamanda yenilenmenin düşüncede ve eylemde yani pratikte elle tutulur hale gelmesini sağlamıştır. TBKP kaçınılmaz olarak TİP ve TKP'den farklı bir parti olmak zorundaydı ve oldu da. Parti içi bunalım tam da bu farklılaşma ve yeni parti olma noktasında uç verdi. Bu nedenle bunalım bir sürpriz sayılmamalıydı.

Demek istiyorum ki, TKP-TİP birliği dayandığı programatik temelden bağımsız olarak sırf iki parti söz konusu olduğu için yenilenmeyi dayatıyordu. Fakat bu birliğin yepyeni bir program etrafında gerçekleşmiş olması yenilenmenin bilinçli temelini oluşturuyor. Kısaca TBKP birlik beklentilerine soyut bir temelde değil, çok somut bir temelde bir yanıt oluşturdu.

Kongremiz Son Derece Önemlidir

Bunları hatırlattıktan sonra artık yan yollardan esas yola, tarih köprüsüne çıkabiliriz. Kongremize hazırlanıyoruz. TBKP eylemli bir parti olarak mücadele içinde doğdu. Bu nedenle toplumda sözü oldu, canlı bir iletişim kurabildi ve politik gündeme girebildi. Şimdi kongremize de böyle bir ortam içinde, yani mücadele ortamı içinde ve eylemli biçimde hazırlanıyoruz. Kuşkusuz yapabileceklerimizin çok azını yapabiliyoruz politik eylemlilik açısından. Partimizin içi bunalımının çözümü için daha soğukkanlı davranılabilseydi bugün bu sorun partinin daha az zamanını almış olacaktı.

Böyle de olsa bugün TBKP'nin il ve ilçelerinin kurulması, "tabelaların" asılması başlıbaşına politik eylemdir, eğer yaşadığımız günlerin tarih içindeki yerinin ayrımına varabilmiş isek. Çünkü bu tabelalar antikomünist ve şoven resmi ideolojiye dayalı baskıcı, militarist, totaliter bir devlet anlayışına karşıdurmadır. Yalnızca bir direnme değil, aynı zamanda toplumda her düşünceye hoşgörü sağlamaya dönük uygarca ilişkiler kurulmasına aktif bir müdahale anlamındadır. Diğer yandan TBKP'nin yasallaşması (artık kazanılmış, meşruiyet sağlanmıştır, partimizin kapatılması halinde kapatanların meşruiyeti tartışılacaktır) 70 yıl sonra tarihin aldığı intikamdır.

Kongremiz son derecede önemlidir. Geçmişin muhasebesini yapacaktır. Ama bu basit anlamda geçmişin aktifini, pasifini çıkarma demek değildir. Kongremiz yukardan beri anlatmaya çalıştığım tarihsel düğüm ve onun çözümü ile ilgili kendi sözünü söyleyecektir. Bunu yapmak demek aynı zamanda geleceğine karar vermek demektir. Bu karar genel olarak komünist, markist partilerin geleceği sorusuna kendi yanıtımızı vermek anlamına gelecektir. Yoksa, bunu da sığ biçimde daha geniş birlik için yapacağız, yani geleceğimiz hakkında şu kararı vereceğiz şeklinde anlamamak gerekir. Diğer yandan kongre daha geniş birliği niçin istediğimizi, birliğin neden bir zorunluk olduğu ve alternatifinin olmadığı sorularını da yanıtlayarak daha geniş birliğin sığ biçimde anlaşılmasını önleyecektir. Ne yazık ki, hala birlik kendini işlevli biçimde ortaya koyamadığı için en ateşli birlik söylemleri bile sığ kalıyor. "Birlik gerekli çünkü muhalefet boşluğu var". "Birlik gerekli çünkü o zaman toplumda güçlü bir destek kazanılacaktır" v.s. Bunlar sosyalistlerin birlik partisi girişiminin önemini ortaya koymada yetersiz kalan yanıtlardır. Ben inanıyorum ki, kongremiz birliğin zorunluluğunun dayanaklarını açıklayarak birlik konusunda yeniden bir çoşkunun alevlenmesine de hizmet edecektir. Şimdiden şunu söylemek isterim: TBKP kendini dönüştürmek zorundadır. Bu dönüşüm TİP-TKP birliği ile başladı, süreç derinleşmek zorunda. Birlik diye bir sorun olmasaydı bile TBKP, TBKP olarak kalamazdı. İsterse aynı adı taşısın. Öncelikle kendi tarihsel koşullarımızın partisi olmak, ona göre yapılanmak zorundayız. Bu zorunluk değişen çağımızın getirdiği yeni koşullara uygun yeni bir parti olmamız zorunluğu ile üst üste düşüyor ve bu temelden güç alıyor. Böyle bir parti bugünkü bileşimimizden daha geniş, bu anlamda da çoğulcu, daha farklı bir politika anlayışına sahip, değişimi sağlayacak yeni toplumsal öznelerle iç içe girebilmiş ve bunu sağlayıcı tarzda kendini yeniden yapılandırabilmiş bir parti olmak zorundadır. Komünist partileri kendilerini bu temelde dönüştürebildikleri oranda geleceğin de partileri olabileceklerdir. Ama artık eski parti olamayacaklardır. Bu anlamda kongremiz her durumda partimizin "feshini" ilan edecek değil, bu anlamda varlığına nokta koyacak değil, kanımca kendini aşarak, kendini başka birşeye dönüştürecektir. Ancak o zaman birlik için aktif rol oynamış olacaktır. Ve birlik partisi aynen TİP-TKP örneğinde olduğu gibi bileşenlerini aşan bir parti olacak ve bileşenlerinin ortak eseri olacaktır.

Bütün bu görevler çaplı, kapsamlı, devasa görevlerdir. Elbette tereyağından kıl çeker gibi kolaylıkla gerçekleşmiyeceklerdir. Gerçekleşmesi küçük hesapları, ayrıntıları aşabilen ve yaşadığımız günlerde tarihin sesini yakalayabilenlerin çabalarına bağlı kalacak ve sonuç onların eseri olacaktır.

Öyleyse şimdi tam zamanıdır; önyargılarımızın, kör inançlarımızın, yenemediğimiz bencilliklerimizin esiri olmaktan kurtulup tarihin sesini duymaya çalışalım. Bu sesi duyabildiğimiz oranda da bu takıntılardan, küçük hesaplardan kurtulacağız. Komünistlerin, marksistlerin gelecekle ilgili söyleyebilecekleri önemli sözleri vardır. Sözümüzü söyleyelim ve birlikte söyleyelim.

Yenilenmek Değil, Yeniden İnşa Etmek-2

Bütün ülkelerde ve bölgelerde uluslararası komünist hareket derin bur bunalım içerisindedir. Komünist hareketin bir zamanlar sergileşim olduğu (ve bazı yönleriyle hala korunan) en ieyi niteliklerini korumak, kurtarmak, geliştirip zenginleştirmek için hızlı bir teorik, siyasal ve örgütsel çabaya ivedilikle gereksinim duyulmaktadır.

p Grigori VODOLAZOV Felsefe Doktoru

TARİHSEL BİR YOLAYRIMI: ÜÇ SEÇENEK

Bu sınırlılıklar Marx'ın (ve Lenin'in) görüşlerinin tarihsel dramının kaynığıydı. Klasik yorumu içerisinde Leninizm, "proleter devrim"den sonra toplumun esasen homojen duruma geleceğini ileri sürdü, ama toplum zıt çıkarlara sahip toplumsal gruplara bölündü. bu durum 1920'lerin sonralarına doğru açıklığa kavuşturğu zaman, Lenin'in toplumsal gelişme anlayışına artık tek yol gösterici ilke olarak yaklaşılamazdı. Bunun nedeni şudur: Ekim Devrimi'nin ve devrimden sonraki ilk yılların Leninizmi, çarlığın siyasal rejimine ve özel mülkiyete dayalı ekonomik sisteme karşı hep birlikte ayağa kalkan ezilen halkın bütün katmanlarının savunduğu çıkarların nesnel **birliğini** yansıtıyordu. Tıpkı Fransız Devriminde üçüncü sınıfın'ın (mücadelenin başlangıcında birleşik bir güçtü) karşıt toplumsal gruplara (burjuvazi ve proletarya) bölünmeye başlaması gibi, başlangıçta birleşmiş olan devrimci Rus halkı da 1920'lerde bürokrasi ve emekçi halk biçiminde ayrışmay abaşladı. Toplumsal hareketler arasındaki ayrışma, bu hareketler o ana kadar izlenmiş oldukları tek-tip ideolojinin ayrışmasına yol açtı. Örneğin, Fransız aydınlanması iki teorik akım üretmişti; burjuvaziyi haklı gösterecek mazeretler sunan ve kristalize olan girişmci sınıfın çıkarların ısavunan birinci akım ve nesnel olarak ezilen katmanın çıkarlarını yansıtan, ama bunu "bir bütün olarak" toplumun yararına olduğu ilan edilen bir proğram biçiminde ifade eden sosyalist akım. Bu proğramlar, toplumun uzlaşmaz kesimlerğe bölünmüşlüğünü yadsıdıkları için **ütopik** sosyalistti.

Benzer bir evrim Leninizmin başına geldi. Sovyet topluunun tabakalaşması yoğunlaştıkça Leninizm kesin ve eksiksiz olma özelliğini yitirmeye başladı. Özü ve itici gücü geleneksel olarak bütün çalışan insanların çıkarlarını savunan bir teori bayrağı altında egemen bürokratik katmanın çıkarlarının ifadesine yöneltilmiş, Marksizm-Leninizm diye tanımlanan Stalinist bir yorumlama ortaya çıktı. Stalinist bürokrasi, "Leninizm" etiketini kendi dar çıkarlarını sanki bütün halkın çıkarlarıymış gibi göstermek amacıyla kullandı.

Leninizmin bir başka "yorum"nun moral çekiciliği olmasına karşın, teorik ve politik bakımdan güçsüzdü. Bu yorum, Ekim Devrimi'nden sonra toplumun giderek homojenleşniği, toplumun tüm üyelerinin ortak, hemen hemen yanı çıkarları ve amaçları bulunduğu; bütün "çarpıklıkların", "zafer sarhoşlukları"nın yasa ihlallerinin ve baskıların bürokratik güçlerce halka karşı yürütülen bilinçli bir mücadelenin ürünü değil, saptanması gereken ve ortak amaçlara yönelik daha iyi bir yolun önerilmesiyle düzeltilebilecek "hatalar"ın ve "ahmeklıklar"ın basit bir sonucu olduğu şeklindeki safça inancı sürdürdü. Ama iki ana toplumsal grubun hedefleri çoktan farklılaştığı ve hatta birbirini karşılıklı olarak dışladığı için, bu iki grubun "dost olmaları", uzlaşma sağlamaları ve ortaklaşa hareket etmeleri yönünde yapılan çağrı, herhangi bir insancıl ya da yapıcı tutumdan çok, böylesi çağrılarda bulunanların naifliğini göstermekteydi. Sosyal bakımdan homojen olmayan bir toplum ortamında "Leninizm"in bu çeşidi zamanla ütopik biryapıya dönüştü. Bu düşünce kalıbını "ÜTopik komünizm" olarak tanımlayacağım. Bu düşünce, sevimli, iyi eğitim görmüş, insancıl ama aşırı derecede saf bir adamın; devrim sonrası dönemin karmaşık toplumsal entrikaları içinde yolunu iyice şaşıran **Nikolai Bukharin**'in kişiliğinde somutlandı. Entellektüel açıdan kat kat üstün olmasına karşın Bukharin'in Stalin'i yenme şansı yoktu; çünkü tüm entellektüel sıradanlığına ve teorik yoksulluğuna rağmen Stalinizm, **gerçek** bir toplumsal tabakanın (bürokrasinin) **gerçek** çıkarlarının **yeterli** bir anlatımıydı. Toplumsal bakımdan uzlaşmaz güçlerin ortak amaçlarını formüle etmeye yönelik bir girişim olma özelliğiyle Buharinizm, tam tersine daha baştan yenilgiye mahkumdu.

Stalinizme, ancak yeni tip "yabancılaşma"nın mekanizmalarını ortaya çıkarabilen, yeni toplumsal uzlaşmazlıkların doğasını anlayabilen ve çalışan yığınların antibürokratik duygularını dile getirebilen bir "Leninizm" yorumuyla karşı koyulabilirdi. TRajedi, bu yorumun kendini ortaya koyamamasındadır. Bu yorum ortaya çıkamaz mıydı? Bence çıkabilirdi. Nedenini şimdi söyleyeceğmi.

Marksizmin (Leninizmin de) ilk adımlarını atıp gelişirken, yeni bir eşitsizlik "engeli"nin, yeni tip bir "yabancılaşma"nın yükselişini önceden görmesi kuşkusuz olanaksızdı. ama Leninizm, biraz daha elverişli koşullar altınad, yeni gerçekliklere daha iyi uydurulmuş bir değişim yoluna girmesini sağlayacak bu dinamiğe sahipti. Bu önermede fantastik bir yan yoktur.

Gerçekler, "teori-protik" etkileşimini sürekli biçimde gözönünde bulundurma alışkanlığının, teorik adaptasyorn konusundaki metodolojik uyanıklığının Lenin'e devrim sonrası gelişmede ortaya çıkan istenmeyen eğilimlerin ilk işaretlerini sezmesi için olanak tanıdığını gösteriyor. Belirli koşullar altında bir Thermidor olasığını düşünen ilk komünist Lenin'di. Genişleyip güçlenen büroktarik tabakanın barındırdığı ciddi tehdidi ilk Lenin gördü: Büyük bir uzak görüşlülükle, "bizi mavhedecek bir bir şey varsa, o da, bürokrasidir" demiştir. Lenin, Rus işçi sınıfına kendisini bürokrasiye karşı nasıl savunacağını öğrenmesini söyleyen tek kişiydi. "Şosyalizm konusundaki bütün görüşlerimizin değişmesi"ne gereksinim olduğu düşüncesi, Leninizm teorisinde temel değişikliğin başlangıcıydı. bu kavramların geliştirilmesine yönelik tutarlı bir çaba, tarihimizin girmiş olduğu trajik yoldan kaçınmak için gerçek bir fırsat sunabilirdi. Ancak zamansız ölümü, Lenin'in bu doğrultudaki ilerlemesini kısa kesti ve ne yazık ki, Lenin, kendisine layık olabilen bir mirasçı bırakmadı. Öğrencileri, Lenin'in, düşüncesindeki bu yükselen trendi sürdürmekte başarısız kaldılar. Yazık ki, tarih her zaman öyle sanıldığı kardar akılcı davranmıyor ve Hegel'in söylediğinin tam tersine, Minerva'nın bilge baykuşu her geceyarısı yuvasından uçmuyor.

Sonuç olarak, yeni toplumsal çelişkilerin doğasının bilincine varamayan, sözkonusu antagonizmaları kaldıracak bir strateji oluşturamayan, dolayısıyla sürekli olarak yenilgiye uğrayan ütopik komünist anlayışlar Stalinizme karşı çıktı. Kruşçev ve tüm "20. Kongre kuşağı" tipik ütopyacı komünistlerdi. Ütopik komünist kavramların güçlü etkisi, 1985 Nisan'ında çizilen siyasal hatta da yer almaktadır. Perestroyka yerinde sayıyor, çünkü mimarları ütopik bir varsayımdan (Sovyet toplumunun temelinde toplumsal homojenliğin bulundğu ve toplumun tüm katanlarınca izlenen hedeflerin temelde bir olduğu varsayımı) hareket ediyorlar. Sonuçta, kimseyi tatmin etemeyn "programlar" öne sürülüyor, kendilerine özgü çıkarları olan değişik toplumsal güçler, tüm "uzlaşma" çağrılarına karşın, bulunduğumuz vagonu farklı yönlere çekiyorlar. Farklı güçlerin, çabalarını birleştirme yerine birbirlerini etkisizleştirmelerinden dolayı vagon, sağa sola sallanıp gıcırdıyor, ama tek adım ilerlemiyor.

Günümüzde ütopik olmamak, her şeyden önce, Sovyet toplumunun bağrındaki "yabancılaşma"yı ve dolayısıyla toplumsal eşitsizliği henüz aşmadığını iyice anlamak demektir. Sovyet toplumunun farklı, hatta zıt çıkarlara sahip bireylere katmanlara ve gruplara bölünmüş bir toplum olduğunu, bu yüzden sözkonusu çıkarların örgütsel ve siyasal biçimler altınad, hareket, parti, klüp, dernek gibi örgütlerin programlarında ve tekinliklerinde kendilerini ifade etmelerine izin verilmesinin bugünün ana görevini oluşturdğunu açıkça kavramak demektir. Kendi kendilerinin bilincine varmak, 1789-1794 ya da 1917- 1920 dönemlerindekine benzer bir acımasız ve yıkıcı çatışmanın içine girmek bunlar için amaç değildir. Ama bizim amacımız, varolan çelişkileri bilinçli, uygar ve insancıl bir biçimde çözmektir. Çalışan bütün güçlerin bu hedefi dikkate alarak **demokratik bir uzlaşma**'ya varmaları ve bunu ilan etmeleri gerekir.

AYRIŞMA YOLUYLA YENİLENMİŞ BİRLİKTELİĞ

Sovyet toplumundaki bütün ana katmanların ve grupların dayanışmasına ve planlı çabalarına ivedi gereksinim vardır. Ama böylesi bir dayanışmanın ve ortak eylemin yolu, otoriter başkanlık yönetiminden (bütün farklılıklarımızı tepeden müdahaleyle ortak bir paydaya indirgeyerek birliği zokla sağlamaya yönelik bir başka ütopik girişim) değil, farklı politik ve ideolojik güçlerin bilinçli ve özgür katılamıyla oluşturulan ulusal bir uzlaşmadan geçmelidir. Tüm toplumsal güçlerin tam ve özgür ayrışması, siyasal geleceklerini belirleme hakkı böyle bir uzlaşmanın zorunlu önkoşuludur. Varolan güçlerin açık ve bilinçli bir tanımlaması yapılmazsa, bu güçler çabalarını biraraya getiremez ve dayanıklı bir toplumsa birliktelik kuramazlar. Önümüzdeki seçenek çok basittir: Ya etkin bir demokrasi ya da şanayasa'nın 6. maddesinin diktatörlüğü. Üçüncü bir olasılık yoktur.

"Ayrışma yoluyla yenilenmiş birlikteliğe" belgisi, yalnızca sosyalist terciht yapan toplumların ilerlemesi için değil, aynı zamanda bütün uluslararası demokratik hareketlerin (komünist hareket de dahil) gelişmesi için de temel bir koşuldur. Komünist hareketin bunalımı sorunu Ürdünlü komünist Said Salem'in makelesinde inceleniyor. Makaledeki bazı saptamaları kabul edebilir, bazılarına katılmayabilirsiniz. Ama Salem'in ana düşüncesinin kesinle doğru olduğuna inanıyorum: Bütün ülkelerde ve bölgelerde uluslararası komünist hareket derin bur bunalım içerisindedir. Komünist hareketin bir zamanlar sergileşim olduğu (ve bazı yönleriyle hala korunan) en ieyi niteliklerini korumak, kurtarmak, geliştirip zenginleştirmek için hızlı bir teorik, siyasal ve örgütsel çabaya ivedilikle gereksinim duyulmaktadır. Komünist partilerin günümüzde benimsemiş oldukları konumların çeşitliliğine bakılınca, **birleşik uluslararası bir hareket** için herhangi bir başvuru noktası aramanın hayal olacağı konusunda Said Salem'le tamamen aynı görüşteyim. Komünist partilerin, grup ya da örgütlerin bazıları açık olarak Stalinist ya da neo-Stalinist bir tutum takındı; (aynı şekilde düşünenlerin birbirlerini tanımalarını sağlayan, bıkıp usanmadan tekrarlanan ve tümüyle anlamsızlaşmış sloganımsı-"Marksizm-Leninizm" ve "proletarya enternasyonalizmi"- parulalarıyla ; daha başkaları ise yenilenmeye ve yeniden yapılanya çalışıyor. "Sol sosyalist" partilere evrilen ve sosyalist enternasyonal'e katılmaya hazırlanan, kendini fesheden ve yeni toplumsal hareketlerin içinde erimeyi yeğeleyen partiler var. Bugün dünyada toplumsal ilerleme yanlısı güçlerin hareketinde ortaya çıkan bölünme ve birleşme, daha öncekilerden (19. yüzyıldaki ya da 20. yüzyılın ilk yarısındaki bölünmelerden ve birleşmelerden) temel farklılıklar gösteren gçözgilerde yol alıyor. Gerçeklik ciddi bir şekilde değeştı. Geçmişe yapışıp kalmak içinhiçbir neden yok. Bugün gerekli olan şey, dünyadaki bütün sol, demokratik ve barışsever güçlerin çoğulculuğa dayalı birliğidir.

Ocak 1924'de ilerici insanlık Lenin'in ölümü nedeniyle yas tutarken, Nadezhda Krupkaya, güncelliğini günümzed de korumkala kalmayıp, tarihsel deneyimimiz dolayısıyla yeni bir önem kazanan şu sözleri söylemişti: "Lenin için duyduğunuz acının kişi olarak Lenin'e gösterilen dışa yönelik bir saygıya dönüşmesine izin vermeyin. Onun için anıtlar dikmeyin saraylara adını vermeyin, satafatlı törenler düzenlemeyin. Lenin yaşamı boyunca bu tür şeylere çok az önem vermiş; hatta bunlardan sıkılırdı. Ülkemizdeki yaygın yoksulluğu ve çözümtüyü unutmayın. Lenin'e saygı göstermek istiyorsanız, kreşler anaokulları, evler, okullar, kütüphaneler, hastaneler klinikler, sakatlar için bakımevleri, vs. kurun."

Marx, komünizmi "gerçek hümanizm" diye tanımlamıştır. Lenin, sosyalizmi demokrasiyi "sonuna kadar" geliştirecek bir sistem olarak görmüştü. Büyük seleflerimizin temel düşüncelerini yaşama geçirmekten ve insancıl, demokratik bir toplumsal sistem yaratmaktan daha soylu bir görev olabilir mi? Ama yeni gerçekliklerin bu düşünceleri yaşama geçirme konusunda bizden yeni biçimler ve yöntemler istediğini aklımızdan çıkarmayalım. Bu nedenle, seleflerimizin rüyasını gerçeğe dönüştrümeye çalışırken Georgi Plekhanov'un tekrarlamayı çok sevdiği bir deyimi daha sıkça anımsayalım: "Voltaire'in kendisinin farklı düşünüp konuşacağı bir çağda, Voltaire gibi konuşmak ve düşünmek istemekm."

(*) THird estate: Üçüncü sınıf. Devrim öncesi Fransa'sında ilk iki sınıfı oluşturan soyluluk ve ruhban sınıfının dışında kalan ayrıcalıksız kesimleri ifade ediyor. "Halk" olarak da adlandırılan üçüncü sınıf, burjuvaziyi, esnaf ve zanaatkârları , işçi ve köylü yığınlarını kapsıyordu. (c.n)

Çeviri: **Erhan Tuskan.**

AYRILMA NEDENİM

Marks, hayvanların tersine, insanların kendilerini çevreleyen dünyayı "güzellik yasalarına uyarak" dönüştürdüklerini söyler. Ama eğer bunu yapmıyorlarsa onu hayvanlardan hiç şüphelenilemeyecek bir şey olan çirkinlik yasalarını kullanarak dönüştürmeye başladıklarını eklememe izin verin.

❐ Andrei Nuikin

Sovyetler Birliği'de parti üyelik kartlarının geri verilmesinin pekçok nedeni vardır. İşleri ya da toplumsal sorumlulukları nedeniyle anti-demokratik yoldan iktidara gelmiş olan bir partinin çıkarlarını temsil etmeye haklarının olmadığına ikna olan kimileri bu işi yasal nedenlerden ötürü yaptı. Hiç unutkanlığı olmayan yaşamın ideolojik çirkinliklerimizi parçalayıp atmış olması nedeniyle, başbakan, dışişleri bakanı ve Devlet Güvenlik Komitesi başkanı gibi önde gelen hükümet görevlilerinizin parti kongresinde herhangi bir nedenle ayağa kalkmalarını ve heyecanlı okul çocukları gibi raporlarını sunmalarını görmek onur kırıcı oluyor. Hayır, onlar üyelik aidatlarının ödenmesi ya da ahlaki doğrulukları hakkında değil ama yerine getirilme görevi onlara yerel parti örgütü tarafından hiçbir surette verilmemiş olan bir devlet mevkiindeki işleriyle ilgili rapor vermektedirler.

Öyle görünüyor ki, atasözüne hiç aldırılmadan parayı (bakanlarımız) Sovyet iktidarı vermekte ama düdük "partili yoldaşlar" tarafından çalınmaktadır. Bana öyle geliyor ki, burada yalnızca bir halkın aklı işe yaramaz bir nesne gibi bir tarafa atılmıyor ama anayasal ilkeler bile ayaklar altında çiğneniyor.

Gençliğimizde "Parti emredince Konsomol başüstüne! diye yanıt verir" marşını söylerdik. Allaha şükür bugünü gençliği sert komut sesini duyar duymaz topuklarını vurmada acele etmiyor. Ama General kurmayıyla birlikte Savunma Bakanlığı'na, KGB'ye, İçişleri Bakanlığı'na ve valiliklere ne demeli? Hem yirmi- hem elli yıl önce olduğu gibi bayrakları o aynı eski sloganı taşıyor: "Parti emredince..."

Hal böyle olunca aynı zamanda hem partide kalıp hem de hukuka saygılı bir devlete bağlı olabilir miyiz?

Ne varki insanlar çoğunlukla partiden kişisel nedenlerden ziyade siyasal nedenlerden ayrılıyorlar. Donetsk Madenciler Kongresi'nin bir kararında tabandaki parti üyeleri görüşlerini "Sovyetler Birliği Komünist Partisi toplumumuzdaki değişimi kolaylaştırmaktan çok engellemektedir" şeklinde dile getiriyorlardı. O sıralarda birisi parti önderliğinin dönemin zorunlu diktelerini anlayacağını hâlâ umuyordu. Haziran ayının sonlarında Kazan Kombine Plan Bürosu'nun şef planlamacısı U. Tsorayev, "halk ümitsiz bir hale sokuldu. Bu nedenle partinin kendi kendini arındırması ya Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin 28. Kongresinde olmalıdır ya da hiçbir zaman" diye yazıyordu. Yazık, böyle olmadı.

İdeolojik nedenlerinden dolayı partiye katılanlar şimdi kendilerini parti içinde çok rahatsız hissediyorlar. Bu insanlar mızmızlanmadan hatta biraz da gururla İç Savaş'ın zorluklarını, kollektifleştirmenin utancını, sanayileşmenin yükünü, Büyük Yurtsever Savaş'ın felaketlerini omuzladılar. Özverilerin karşılık bulacağına, ülkenin savaşarak bile olan parlak geleceğe ulaşacağına sarsılmaz inançla yağmurda ıslandılar, dondular, açlık içinde kıvrandılar, yaşamlarını verdiler ve başkalarınkilerini aldılar. Ansızın bütün bu zaman boyunca köleci sistemden, feodalizmden ve kapitalizden en acımasız ve en anlamsız olan herşeyi kendi içine alan bir toplumsal oluşumu yaratma doğrultusunda tamamen ters yönde savaşmış oldukları anlaşıldı. Ve yol göstericilerimizden bir tekinin bile parlak komünist geleceğimizin gizlediği ufkun ardındakileri bilmediği ortaya çıktı. Başkaları için kötülük arzulayanlar genel olarak komünizmin bir kabus ve zararlı bir ütopya olduğunu ileri sürerler. Ne Varki, Marks'ın bir Yahudi ve Lenin'in bir dazlak olduğundan kuşku duymaya cesaret eden herkesin çarmıha gerilmesini çok yakınlarda talep eden onüç parti teorisyeni ve ideologu tarafından yanıt olarak söylenilmekte olanların bilinmesi de ilginç olur. Bu onüç kişi yanıt olarak hiçbir şey söylemiyorlar, ya hiçbir şey söylemiyorlar ya da hiçbir şey söylenilmemesi daha iyi olacak şekilde anlaşılmaz şeyler geveliyorlar. Teorisyenler ve ideologların sosyalizm ve komünizmden hiçbir şey anlamadıkları anlaşıldı. Öyle görünüyor ki, dereler gibi kan akıtıldı ve milyonlarca yaşam gerçekte bir kabus için mahvedildi. Konsomol üyeleri için bile şimdi çok açık olduğu gibi, Parti "fikrini kaybetti" ve pekçok yıllar boyunca bir iktidar aygıtı, güya komünistlerin bir zamanlar parti içinde biraraya getirdikleri şeyi parçalama aşkına bir anti-parti baskı aygıtı olarak hareket etti.

Aslında Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin "ideolojik olarak çelikleşmiş", ideolojik olarak yeterli üyelerinin sayısı uzun zamandır birkaç taneyi geçmemiştir. Pekçokları parti saflarını ahlaki nedenlerden dolayı terkettiler. Ahlaki doğruluk Lenin'in deneyimli bolşevikleri tarafından bile oldukça kolay bir şekilde "siyasetin bir fonsiyonu" olarak yorumlandı. Proleter devrimi için iyi olan herşey ahlakidir. Vahşi devrimci terör, ne yazık, ne Lenin'in ne de Troçki'nin bilincinde ağır basmadı. Yine de bu, o zaman hiç olmazsa bir siyasal çıkar ve devrim sorunuydu. Ama Troçki birkaç yıl sonra parti önderliğine rehberlik eden güdülerde radikal bir değişikliği farketti. "Bolşevizm düşmanlarına karşı zalim ve acımasız olabildi ama her zaman açık açık konuşmadı. Herkes bolşevizmin ne istediğini biliyordu. Kitlelerden saklıyacak hiçbir şeyimiz yoktu. Şimdi Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ni yönetmekte olan bir kastın ahlaki doğruluğunun, bolşevizmin ahlaki doğruluğundan kökten farklı olduğu yer işte burasıdır. Bürokrasi, kendi yönetim ve iktidar geleceğiyle halkın geleceğini hile ile kabul ettirmeye zorlandı. Kendi ahlaki doğruluk konumunun güvensizliğini hissettiği ve kitlelerden duyduğu korkuyu içinde barındırdığı için imtiyazlarının temellerine eleştiri ışıklağını yöneltmeye çalışan herkese hayvani nefretle davranmaktadır."

Ve herşeye rağmen bu konuda Stalin'in ölümünden bu yana hiçbir şey değişmedi. Tatyana Ivanova, sosyalizme küfredenleri azarlamak için 28. Kongre delegelerinin toplandığı saatlerde Sovyet Ülkesi'nde çalışanların yaşamlarında gözlemlemiş olduğu en sıradan, en sıkıcı birkaç sahneyi geçenlerde bir gazete makalesinde yayımladı. Kendini tutamayan Ivanova, General Makashov'a şöyle sesleniyordu: "Buna hayat mı diyorsunuz? Ölsek daha iyi, kurşuna dizin bizi yoldaş general. Lanet olsun, en azından sefaletimiz son bulur."

Bu cümle ve bu haykırış hoşunuza gitsin gitmesin yeni bir evreye giden tarihselliği taşımaktadır. Kendi bilincimizle pazarlıklarımızın ve özverilerimizin insanlığına (yalnızca gelecek için) ilişkin aldanma tam olarak önümüze serildi zaten. Kendi kendimizi aldatmamız, ne yazık, kendi yeteneklerini tüketti. Yoksulluğumuzu, düzensizliğimizi, aşağılanmamızı, haklardan yoksunluğumuzu ve aptallığımızı haklı çıkarmaktan midemiz bulandı ve bıktık. Bir parça daha fazla yaşamanın mı hemen şimdi ölmenin mi daha iyi olduğunu kişinin anlayamadığı bir sırada bu yaşamı örgütleyen bir partinin saflarında kalırken insanlarımızın gözünün içine bakmaktan utanç duyuyoruz. Hâlâ en son düşümüzün zoruyla Sovyetler Birliği Komünist Partisi saflarında tutuluyorduk: Parti sonunda yaptıklarını anlayacak ve saf Sovyet halkı huzurunda suçluluğundan kurtulabilmek için elinden geleni yapacak. Ne varki, o, işlediği suçu itiraf etmeyecek ya da tamir etmeye çalışmayacaktır? Sonuç olarak, halkın Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin pişmanlığını hâlâ kabul edebileceği bir şans da boşu boşuna kaçırıldı.

Sosyalizm ve demokrasi için samimi bir devrimci dürtüden ilham aldığı ölçüde bolşevizm (ki bunun tüm bolşevikler açısından reddetmek haksızlık olurdu), tarihsel bir yenilgi tattı. Bolşevikler tarafından kurulan bu partiden ayrılmak için şimdi esas neden olarak ahlaki faktörlere önem verilmesi tarihsel bir spiralin tamamlanmasında bana derinlemesine sembolik görünüyor.

Partiden ayrılmanın yukarda belirtilen nedenlerinden hiçbirine ahlaki bir bakış açısından bile kolayca karşı çıkılamaz. Halka yanlış rehberlik ettiği için kişi kendini suçlu hisseder mi? Bir Sovyet dizi filminin yıldızı olan Stierlitz, kendi halkı nazilerle savaşırken kan döktüğünde, nazilerle işbirliği yapmaktan utanmadı mı? Ne varki nazileri yenmek için ve halkının iyiliği uğruna utanç duygusunun üstesinden gelmek gerekiyordu.

Eylemlerimizi bu cephe stratejisine dayandırmazsak tartışma götürmez bir demokrat olan Mikhail Shatrov'un, Ostankino TV stüdyosunda sarfettiği iki cümleyi anlamak nasıl mümkün olurdu ki? Birincisi: Uzun bir süredir bir partimiz yoktu, ama daha ziyade kariyeristler ve diğer kötü insanlar tarafından getirilen tarzın hakim olduğu bir parti yönetiminin komuta yapısı vardı. İkinci cümle: Bu yapıdan ayrılıyorum.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi'ni terketmek istemeyen hemen hemen tüm demokratların partinin hedef ve ideolojisini unuttuklarına ve bu partiden kaynaklanan tehlikeleri etkisizleştirme doğrultusunda kendi strateji ve taktiklerini ifade etmekte olduklarına lütfen dikkat edin.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nden ayrılmanın şimdi niçin yanlış olacağına ilişkin Yegor Yakovev'in bazı açıklamalarında şöyle deniliyor: "Onun arkasında ordu ve KGB (hiçbir depolitize edilmedi), ulusal ekonominin her sektöründe ve toplum yaşamının her alanında memurların elitist seçimi, sınırsız refah ve kitle iletişim araçları üzerindeki tekel yatmaktadır. Ne kadar üzücü olursa olsun durum böyledir. Öyleyse nasıl olur da bu dev gövdeden uzak kalabilir, onu muhafazakarların bölünmez kontrolü altına sokabilir ve onlara parti içinde sınırsız hareket özgürlüğü verebiliriz?" (MN. No 19, 1990)

elbette yanıt olarak çok sayıda karşı-argüman gösterilmebilir:

1. Partiden ayrılıyoruz, Perestroika'dan değil. Gorbaçov arzu ediyorsa bizimle birlikte kalabilir.

2. Yetmiş yıldan bu yana "partinin önder kadrosunun yenilenmesi"nin düşünü kurduk Suslov'la-Lunacharsky'yi, Beria'yla-Dzerzhinsy'i, Polozkov'la Podgora'yı takas ediyoruz. Tarih bu tür oyunlar için bize bir yetmiş yıl daha ayırmadı.

3. Muhafazakarların elleri dışardan "bağlanabilir". Bu daha da etkili olabilir. Ben belki de, komünistlerin en pasifi değilim ama otuzbeş yıllık parti üyeliğim sırasında bu gerçeği hiçbir şekilde partinin nomenklaturasını isteği şeyi yapmaktan alıkoyduğunu bir saniye bile hissetmedim. Ve eğer Perestroika yılları boyunca bir konuda ellerini bir parça olsun "bağlamayı" becerdiysem bu durum hiçbir şekilde benim partideki üyeliğime bağlı değildi.

4. Doğu Avrupa ülkelerindeki komünist partilerin ordu ve KGB üzerinde tam kontrolü vardı ve kadro atama ve kitle iletişim araçlarına kumanda verme elitist haklarına sahiptiler. Gereksinim duydukları halk desteğiydi. Sovyetler Birliği Komünist Partisi de bu desteği yitirmiştir.

Burada sunduğum bütün argümanlar bu dönüm noktasında farklı bir karar almış onların sağlam temelli düşüncelerine leke sürmez. Onların konumlarına saygı göstermeye, Perestroika açısından onların yararlılıklarını kabul etmeye, Sovyetler Birliği Komünist Partisi içindeki demokratik fraksiy ona elimden geldiğince en iyi şekilde yardım etmeye ve onun başarılarından herhangi birinden memnunluk duymaya hazırım. Ama ben kendi başıma "farklı bir yol tutacağım".

Mesele benim partiden sık sık kıya estetik nedenlerle ayrılmam ve hepimizin felsefeden bildiği gibi pragmatik hiçbir argümana artık tabii olmamamdır. Diğer bir deyişle yukardan gelen tavsiyeleri savunmanın tersine "heyecanlara teslim oldum". Dosdoğru deyişle, insanların kabiliyetle oynadığı ama mesleki maharetle öldürdüğü bir kitle sahnesinde istenmeyen kişi olmaktan bıktım.

Marks, hayvanların tersine, insanların kendilerini çevreleyen dünyayı "güzellik yasalarına uyarak" dönüştürdüklerini söyler. Ama eğer bunu yapmıyorlarsa onu hayvanlardan hiç şüphelenilemeyecek bir şey olan çirkinlik yasalarını [illegible]arak dönüştürmeye başla[illegible] eklememe izin verin.

Ve bir kez daha güzellik yasaları hakkında. Burada önümdeki masada bir dizi eski ama pek de eski olamayan resim var. Leonid Brejnev, Bakü'yü bir ziyaret sırasında... Dünya Komünist hareketinin dört lideri, Nikolay Çavuşesku, Todor Jivkov, Gustav Husak, Erich Honnecker, 19. Parti Konferansı'nda onur konuklarına ayrılan yerde... Rus Komünist Partisi'nin yeni lideri İvan Polozkov, parti kongresinin konuşma kürsüsünde... Allah aşkına ! BUNUN içinmi Paris komüncüleri bir zamanlar barikatlarda döğüştüler? BUNUN için mi Aralıkçılar (Dekapristler) Herzen'i uyandırıyorlardı? BUNUN için mi Sofya Perrovskaya boynunu ilmeğe uzatmaya hazırken raznochintziler bir şeyi devralıyor, güçlendiriyor ve çelikleştiriyorlardı?

Hayır, Hepsi bu kadar. Yeter artık! "Heyecanlara teslim olmak" istemiyorum ve buna da gücüm yok. Onur kırıcı hareketlere hoşgörü gösterme, basit ve vasat şeylerle uzlaşma ve rezil olan herşeyi aklın argümanlarıyla haklı çıkarma yeteneği de ruhsal düşüşün başladığı noktaya varır. İki parti kongresini izlerken, Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nde kaldıktan sonra bu sınırın öte yanına emniyetli bir adım atacağıma ilişkin bir his duymaya başlamıştım. Ama onu bulmak herkesin kendisine kalan bir iştir ve bu noktada bir başkasına tavsiyede bulunamayız.

Moskow News. Sayı 30.

TURGUT DEDEDEN "BÜYÜME" MASALLARI

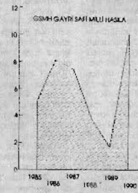
İşçi sınıfı ile küçük ve orta ölçekli işletmelere kulağını tıkayan ANAP iktidarı TÜSİAD'ın sesini duyurunca gevşedi ve geçen yılın son çeyreğinde parayı da gevşetti. Bu gevşemeden işçi sınıfı pek fazla yararlanamadıysa da orta sınıflar oldukça rahatladılar ve piyasalar birden canlandı.

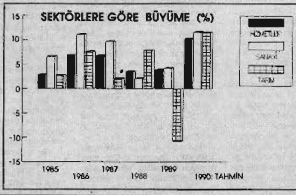
❒ **Zeki Gezgin**

Devlet İstatistik Enstitüsü geçen günlerde ilk 6 aylık verilere göre 1990 yılının büyüme hızı tahminini açıkladı. Buna göre son 19 yılın rekoru kırılarak yüzde 10.04'lük bir "reel" büyüme sağlanacakmış! Bir başka deyişle en son 1971 yılında yüzde 10.2 büyüme gösteren Türkiye ekonomisi bu yıl da yüzde 10.04 genişleyecekmiş.

Büyüme rakamları üzerinde durmadan önce, her büyüme tahmini ve gerçekleşmesi açıklanırken hiç değinilmeyen, atlanılan bir noktayı hatırlatmakta yarar var. Nüfus faktörü. Her zaman öngörülen (ya da gerçekleşen) enflasyon rakamından temizlenen Gayri Safi Milli Hasıla rakamı olduğu gibi açıklanmaktadır. Böylece, bu rakam gösterilerek "Ekonomimiz yüzde 10 büyüdü, refahımız yüzde 10 arttı" denilmektedir. Oysa aynı dönem içinde nüfusumuz da yüzde 2.5 dolayında artış göstermektedir. Bunun iş isteyen işsizlerin sayısı da hemen aynı düzeyde yükselmektedir.

Örneğin 1989 yılı için yüzde 1.7'lik bir büyüme rakamı açıklandı. Eğer bu rakam yüzde 2.5'lik nüfus artışı rakamı ile deflate edilseydi, "Yüzde 1.2 küçüldük" denilmek zorunda kalınacaktı. Bu yılın "tartışmalı" büyüme hızı şimdilik yüzde 10 olarak tahmin ediliyor ve rekor olarak ilan ediliyor. Bu rakam nüfus artışı dikkate alınarak ilan edildiğinde ise yüzde 7.5 düzeyinde kalacaktı.

Dizginleri Bırakılmış Bir Talep

Büyümenin bu yönünü bir yana bırakıp büyümenin "iç yüzüne" bakmakta yarar vardır. Sağlıklı ekonomilerde "büyüme" sözü telaffuz edilirken mutlaka bir "üretim artışı" ve "büyüyen Hazine" de kastedilmektedri. Oysa Türkiye'ye baktığımızda, büyük bir yana her geçen gün borç bataklığında çırpınan bir Hazine ve üretim artışı değil dizginleri bırakılmış bir talep patlamasının getirdiği canlılıktan başka bir şey göremeyiz.

Bu iki faktörü ayrı ayrı incelediğimizde şu tablolarla karşılaşırız: Enflasyonun oyuncağı durumuna düşen ANAP iktidarları hiçbir zaman öğrenemeyecekleri doğruyu 1988'in ikinci yarısından itibaren bir yana atılar. Bu doğru, enflasyonun "talebin kısılması ile değil üretim artışı ile" önlenebileceği doğrusudur. Oysa ekonomist geçinen ekonomi cahilleri, her zaman enflasyon ile mücadele adı altına "talep" faktörünün üzerine çullandılar.

1988'in ikinci yarısında da bu böyle oldu. 1987 ve 1988'in başlarında şahlanan enflasyonu "önleyeceğiz" diye talebi iyice kısıtlar. Tabii ki sonuç yine hüsran oldu: Yüzde 90'a dayanan enflasyon.

Ama, ANAP iktidarına göre suçlu sabitti: Sözüm ona yüksek ücret ve maaşlardan kaynaklanan yüksek talep. Öyleyse talep kısıntısına devam edilmeliydi. Bunun için piyasayı sıkma eylemi sürdürüldü. Bu kısıntılar başta memurlar ve kamu işçileri olmak üzere tüm çalışanların sırtına yüklendi. İşçi sınıfı buna "bahar eylemleriyle" karşı çıktı. Ardından talep daralmasıyla sıkıntıya düşen orta ölçekli işletmeler de Ticaret Odası, Odalar Birliği ve Sanayi Odası aracılığıyla seslerine yükseltmeye başladılar. Hatta giderek koroya büyük burjuvazinin örgütü TÜSİAD bile katıldı.

Tabii ki, işçi sınıfı ile küçük ve orta ölçekli işletmelere kulağını tıkayan ANAP iktidarı TÜSİAD'ın sesini duyunca gevşedi ve geçen yılın son çeyreğinde parayı da gevşetti. Bu gevşemeden işçi sınıfı pek fazla yararlanamadıysa da orta sınıflar oldukça rahatladılar ve piyasalar birden canlandı. (Özellikle otomobilde piyasanın birden patlaması, bu malla talebin büyük ölçüde rahatlayan orta sınıflardan gelmesinden kaynaklandı.)

Rakkamların Yükü Halkın Sırtına Yüklenecek

İşte 1990 "büyüme" sinin ardında yatan, geçen yılın üçüncü çeyreğinde, büyük sermayenin haykırışlarıyla her türlü ipin ucunun kaçırıldığı anlaşıldıktan sonra piyasanın gevşetilmesi gerçeği yatmaktadır. Geçen yılın son büyüme tahmini (nüfus faktörü hariç) ekonomide reel küçülmeyi gösteriyordu ve aynı zamanda da enflasyon almış başını gitmişti. Her zaman "Büyüyoruz da o nedenle enflasyonumuz yüksek" diyen ANAP kurmaylarına söylecek söz kalmamıştı. Çünkü büyüme sıfırlanmışken bile bu "enflasyon belası" gitmek bilmiyordu.

Geçen yılın son çeyreğinden itibaren açılan piyasalardaki canlanma bu yılın ilk altı ayında da devam etti. Kapasite kullanım oranları büyük ölçüde arttı. Bu yıl büyüme hızı yüzde 11.6 olacağı tahmin edilen sanayi sektörü büyüme hızı geçen yıl yüzde 4.2 düzeyinde kalmıştı. Geçen yıl yüzde 10.8 gerileyen tarım sektörünün bu yılki büyüme hızı tahmini ise yüzde 11.5 düzeyinde. Bu da ancak bir önceki yılın düzeyini tutturabilmek demektir. Kısacası tarım üç yıldır yerinde saymaktadır. Hem de üç yılda yaklaşık yüzde 9 artan nüfusa karşılık. Bir başka deyişle başta gıda olmak üzere bir çok tarımsal üründe tüketici sayısı hızla artarken üretim yerinde saymaktadır. Hızla artan tarımsal ürün ithalatı da bunun en önemli göstergesi değil midir?

Bu patlayan iç talebin yarattığı şok ile büyüme hızında kıpırdama kaçınılmazdır. Ama bu büyümeyi yeni kapasite yaratmadan sürdürmek olanaksızdır. Bir başka deyişle eğer büyüme "üretim artışıyla" desteklenmezse, **Pof. Dr. Taner Berksoy**'un **Ekonomik Bülten** gazetesinde yer alan yazısında da belirttiği gibi enflasyonun önümüzdeki dönemde 3 haneli rakamlara ulaşması kaçınılmazdır. Yoksa "no no" cu **Güneş Taner**'in kellesini ortaya koyarak söylediği gibi yüzde 30-40'lık rakamlar hayal bile edilemeyecektir ve bunun yükü yine çalışan halkımızın sırtına yüklenecektir.

Hazine tablosu da en az üretim tablosu kadar iç karartıcıdır. Geçmiş yılların "subvansiyonlu" Hazinelerinden kat kat perişan durumda olan Hazine'nin durumu hazindir. Bütçede borç yaması takacak yeri kalmadı. Hem de, borç hanesine yazılmayan trilyonlarca liralık "fonlar"ın bile Hazine'ye ve bütçeye aktıldığı bir dönemde bu duruma düşmüş bir Hazine ve bütçe için fazla söylenecek bir şey olmasa gerek.

Yalnız burada bir noktayı daha belirtmekte yarar vardır. Hazine daha çok eğitim, daha çok sağlık harcamaları yaptığı için mi bu denli berbat duruma düşmüştür? Hayır. Tam tersine, toplumun gelişmesinde, refahında, kalkınmasınad iki temel öğe olan eğitim ve sağlığa "daha az pay" ayrılarak bu duruma düşürülmüştür. Acı olan budur.

1980 yılında toplam kamu harcamaları içinde eğitime ayrılan pay yüzde 14.2 düzeyindeydi. Bu pay 1985 yılında yüzde 10.0'a, geçen yıl ise yüzde 9.5'e geriledi. Eğitimin Milli Gelir'den aldığı pay ise 1980 yılında yüzde 3.4 düzeyindeyken, bu pay 1985 yılında yüzde 2.5'e, 1989'da da yüzde 2.4'e düştü.

Sağlığın durumu ise iyice sağlıksızdır. 1980 yılında sağlık harcamalarının toplam kamu harcamaları içindeki payı yüzde 0.9 düzeyindeydi. Son yıllarda bu pay neredeyse yarı yarıya azalarak 1985 yılından itibaren yüzde 0.5 düzeyine kadar düşmüştür.

Kısaca özetlemeye çalıştığımız bu tabloların yanında hala "büyüdük " diyen varsa pes doğrusu!